DÖNEM

yaşamı savunan dergi

YIL : 1 SAYI : 3 KASIM 1983

Kasım ayı içerisinde yitirdiğimiz, yazınımızın onurlu isimleri

SEVGİ SOYSAL, ENVER GÖKÇE ve SUAT TAŞER'i

saygıyla anıyoruz.

Kapak Fotoğrafı **ARİF KIRHAN**

GÜZEL VE ANLAMLI ŞEYLER OLUYOR...

TANJU CILIZOĞLU

Hep karamsarlık mı yaşadığımız?

Hep insana aykırılık mı?

Yaşam insandan kopuk mu hep?

Toplumsal yapıyı doğru irdelerseniz, bilimin kalıplarına uygun irdelerseniz hep aydınlık bir yol ayrımına varır yaşadığımız karanlık...

Insanı kendi aydınlığından koparmak mümkün mü?

Görürsek ve bir aydınlığa inanmışsak...

GÜZEL VE ANLAMLI ŞEYLER OLUYOR...

Avukat Halit Çelenk, Muharrem Ender Öndeş'in mürafaasında, «Adaletle sürat beraber yürümeli. Adalet sürate feda edilmemeli. Hukukta olağanüstülük olamaz. 1881 yılında Mithat Paşa'nın Yıldız Sarayında yargılanmasından beri işkenceler yapılır. İlk meclisi kuran Mithat Paşa bile bunu anılarında yazmaktadır. Aslında emniyet davaya ideolojik görünüm vermek için olağanüstü gayret göstermiştir. Salt ideolojik temel bulmak, 146/1'in manevi temelini oluşturmak için ifadelere bir kaç klişe söz yerleştirmiştir. Çok teknik olmak yerine insancıl olmalıyız...» diyor ve bir akşam üstü günün bütün yorgunluğu üstünüze çökmüşken ışıklara batıyorsunuz.

İnsan sevgisine yaslanıyorsa zaman insan sevgisine uzuyorsa, yürek aydınlığa doğru gelecek.

Rıfat Ilgaz 1983 Türkiyesi'nde KARABÜK'te Batı Karadeniz EKSPRES Gazetesinde kitaplarını imzalıyor.

Yıl 1983.

Aylardan Ekim...

Karabük — Rıfat Ilgaz — Kitapları ve okurlar...

Kendi halinde bir kuyruk. Kitap kuyruğu Karabük'te...

Az aydınlık mı bu?

Rıfat Ilgaz'ın «Karartma Geceleri»ni okuduysanız «Nereden nereye...»

Otuz yıl öncesinden geri bir «Anayasa» ama mutlaka otuz yıl sonra daha diri daha aydınlık bir yaşam.

Aslolan yaşamdır. Yaşamın yürüdüğü aydınlıktır.

Rıfat Ilgaz mutlu...

Az şey mi bir yazarın okuruyla Karabük'te buluşması...

Değişen ne? Değişen kim? Rıfat Ilgaz mı; tarih mi?

Dünden mutlaka daha aydınlık, daha dinamik bir yaşam..

A. Kadir Meriçtunaboylu beraat etmiş...

Nasıl da soluk almıştır direncin ustası.. Nasıl da karısına ve kitaplarına sokulmuştur, kahvesini yudumlarken..

Yaşam inatla aydınlığa koşuyor..

Sokak anlıyor en yalın gerçeğini..

Sokak kendi sabahına uykusuz varmayacak ki?

Sokak diri sokak inançlı...

Herşey kendi güçlü sessizliği içinde.

Güzel ve anlamlı şeyler oluyor...

Bir aydınlığa yürüyor zaman. kendi acılarının üstüne basarak... Hak ettiğimiz yüceliklere doğru...

ŞİİR SÖYLEŞİLERİ

Şiir üzerine özgün söyleşilerimizin üçüncüsünü Mehmet Mümtaz Tuzcu, Fergun Özelli, Asım Öztürk ve Ercan Kesal'la sürdürüyoruz.

SORU: Şiirde özün, biçimi belirlemesini nasıl değerlendiriyorsunuz? Özün, biçimi belirlemesi konusunda toplumcu gerçekçi şiirin belirli sorunları geride bıraktığını söyleyebilir miyiz?

Mehmet Mümtaz Tuzcu: Şiirin hem bütün sanatlara göre, onlar arasında; hem de yazın içinde, söz sanatları arasında çok özel bir konumu var. Oylumu, yapısı, kollayıp gözettiği ögeler, müzikle olan derin bağlantısı; varsa eğer kendi dışındaki ereği; iletmek istedikleri, oluşturmak istedikleri, dönüştürme gücü ve bunun sınırları açısından apayrı bir yeri olduğu ortada. Öte yandan yaratıcısının niteliği, biriktirme ve boşaltma biçimi, ürünün ortaya çıkış süreci ve nedenleri de çok farklı. Hal böyle olunca, öz biçim tartışmasını bu çok özel konuma uyarlamak; özü ve biçimi şiir için bir kez daha birbirinden ayırıp, anlamaya, tanımaya, tanımlamaya çalışmak ve hatta; belki de böyle bir parçalamanın (yani özü biçimden, biçimi özden koparıp ayrı ayrı ele almak) şiir sanatı söz konusu olduğunda daha bir olanaksızlaştığını görmek, vurgulamak gerekiyor. Ben kendi payıma, biçimsel içtenlik dediğim bir kavrama inanıyorum. Nedir biçimsel içtenlik? Kabaca bir örnek vereyim; ben çimen yeşili pantolon giyemem. Onun üstüne eflatun gömlek damalı pembe ceket giyip sarı fular takamam. Takmam!... İşte benim bunu yapmamam, yapamamam, buna karşılık yapmakta olduğumu sürdürüşüm, giyim konusundaki biçimsel içtenliğimi açığa vurur benim. Bu küçük ve kaba örnek sanırım her alana uygulanabilir. Sevdiği, beğendiği, istediği, saygı duyduğu, hayranlık duyduğu, seçip benimsediği ya da razı olduğu katlanabildiği, kabullenebildiği her davranış, her söz, her susma, her dize, her dizge, kişinin biçimsel içtenliğini ele verir.

Fergun Özelli: Ben söze şöyle başlayayım; Sevgi Soysal'ın bir sözü var. Yanılmıyorsam, şöyle: «Uzaya gidip gelinen dönemde çağdaş özlere çağdaş biçimler bulmak gerekiyor». Bugünkü Türk şiiri bunu ne denli gerçekleştiriyor, tartışma konusu. Hatta feodal biçimlerle, çağdaş özleri dile getirip, yeni bir şiir üretmeye çalışanların gericiliğe mi yoksa ilericiliğe mi hizmet ettikleri yine bir ayrı tartışma konusu. Bence öz ve biçim birbirinden ayrı düşünülebilecek ayrı olay değil. Öz ve biçim konusunda toplumu en iyi örnekleyen sanat da müzik. Bugünkü Türkiye'mizde büyük kitlelerce beğeni bulan arabesk müzikte bence Türk toplumunun hem özünü hem de bu öze bulabildiği biçimi göstermektedir. Yani, bir anlamda yoğun bir karmaşayı yoğun bir oturmamışlığı.

Asım Öztürk: Konuşmayı giderek hem günümüzün şiir konumuna çekmek, hem de bugün Türk şiirinin yaşamakta olduğu gerçeklere getirmek istiyorum. Her dönemde olduğu gibi ana kanallarıyla, iki kanaldan akan bir şiir yapımız gözlemlenmektedir.

Toplumcu şiir, Bireyci şiir. Bu iki şiir çizgisi arasında her ikisîne de yakınlıklar taşıyan şiirler de var, bunların üzerinde fazlasıyla durmayacağım. Özellikle şiirde iletilmek istenen özün, sesin, imgenin ve yaşam anlayışının eksik ve sağlıksız olması sonucu giderek biçimin ön plana çıktığını görüyoruz. Yalnız günümüzdeki şiir değil, divan şiiri bunun karşıtı olan halk şiirinde de öz ne kadar eksik ve zayıfsa biçim de o kadar karmaşık ve arayışlar içindedir. Kısaca bir anımsatma yapacak olursak, divan şiirinde artık; yineleye yineleye ele alınan konular, içinde yaşadığı toplumdan kopukluk, bireylerin sorunlarından kopukluğu sonucu; ister istemez çok yapay sanat anlayışlarına girmiş, hemen hemen her dizede, her beyitte birden fazla sanatın yapıldığını, ama bu sanat karmaşası içerisinde özün çok geri planda kaldığını görürüz. Günümüzde de değişik etkenler sonucu şiirin bir kanalının toplumun ve bireylerin genel acılarını, genel sorunlarını iletmekten, yansıtmaktan; tüm toplum olarak bu gerçekleri birlikte yaşamaktan kaçınıldığını görüyoruz. Bu şiirlerde iletilmek istenen, oluşturulmak istenen, giderek salt biçimin öne çıktığı bir incelikler dizgesi karşımıza çıkıyor. Burada görüyoruz ki, biçim, öz denilen çok varsıl, çok renkli, çok içten patlamaları kalın bir kabukla sarıp onları okura ulaştırmayan, okura göstermeyen bir yapıya bürünmüştür. Bu tür şiirlerde genelde bireyci anlayışların etkenliği, bunun ötesinde; divan şiirinde de gördüğümüz gibi bir kaçışın, arayışları, bunlara yapay arayışlar desek ozanların kendi başlarına güçlü bir birikimden kaynaklanmadan, güçlü bir birikime dayanmadan oluşturulan biçim arayışları. Biçim kaygusunun giderek özü ortadan kaldırması, hem ozanın içinde yaşadığı toplumla, bireyle çelişkide bulunmasını getiriyor, hem de ister istemez ozanı toplumuyla, insanıyla bir yabancılaşmaya sürüklüyor. İkinci kanalını ele alacak olursak, toplumcu şiirde de özellikle bireyci şiirde karşılaştığımız sorunların bir kısmını görüyoruz. Fergun'un konuşmasına girerken altını çizdiği, saptamayı doğru buluyorum. Çağdaş düşüncelerin, çağdaş sorunların, çağdaş sesin tümünü birer malzeme olarak kabul edersek; bunları yeni ve özgün bir birleştirici ile bir araya getirmek buradan giderek, güncelliği ileriye dönük aşmalıyız.

Toplumcu şiirin, özellikle döne döne söylenen kalıpcıl anlatımları ozanın kendi içinde, hem dize olarak, hem de sözcük olarak derinliğini, vurgusunu, tonlamasını yaşamadığı biçimlere girdiğini görüyoruz. Dizelerindeki alçak seslilik öyle büyük bir yükün altına giriyor ki, çok yüksek sesle söylenmesi gereken vurgulamaları, anlatımları yüklenmek zorunda kalıyor. Bu zorlama sonucu iletişimde kurulmak istenen köprüler, hemen ilk başta çöküyor. Buna toplumcu şiirin hastalığı, yanılgısı giderek aşması gereken eksikliği diyebiliriz. Bu açıdan öz gerek taşıdığı sesle, gerekse ulaşmak stediği birey ve toplum olarak hedefi ile o andaki biçimini her şiirde her söyleyişte ayrı ayrı yaratmalı ve ayrı ayrı bulmalıdır.

Ercan Kesal: Şiirde özün biçimi belirlemesini nasıl değerlendiriyorsunuz, sorusundan yola çıkarsak, daha genel anlamda diyalektik maddeciliğin yazın alanında uygulanımı ve bu alanda gerçekçilik anlayışına kadar uzanabiliriz. Ben, maddeci diyalektiğin niteliğine uygun olarak ve «En son durumda» şiirde özü, belirleyici öğe olarak kabul ediyorum. Fakat, şiir özelinde ana yapı olarak ele aldığım öz, daha çok üst yapı özelliğini taşıyan biçimin değiştirici tamamlayıcı, etkisini taşımaktadır. Bu anlamda, yazın genelinde ve şiirin kendi öznel yapısında öz ve biçimin diyalektik ilişkisini gözden kaçırmamalıyız

Özün, biçimi belirlediğini söylediğimiz andan itibaren, karşımıza her zaman çıkabilecek ve hep aşmamız gereken bir takım sorunlar çıkacaktır. Bunlar, a) Öze, yazında (burada şiir) değişmeyen bağımsız bir yer verilmesi, b) Özün, biçimi belirlemesinin her durumda değişmez ve belirleyici kılınması. c) Özün, biçimle olan ilişkilerinde biçimin etkileyici, değiştirici özelliğinin yadsınması.

Daha da çoğaltabileceğimiz bu tür sorular, aşıldığı sürece toplumcu gerçekçi şiir üzerine düşen sorunları geride bırakır diyebiliriz.

Fergun Özelli: Demin arabesk olayına değinmiştim. Bugün toplumda değerler açısından bir oturmamışlık söz konusu. Bu da, şiirimize yansıyor. Bireyci olan bir şiir toplumdaki değerlerin sürekli bir gel-git içinde yaşaması nedeniyle, toplumcu olduğunu söyleyebiliyor. Ya da sloganlanmış toplumcu sözcükleri yan yana sıralayarak, ben de toplumcu şiir yazıyorum, diyebiliyor. Oysa, ideolojik yapısı tam anlamıyla oturmuş bir şair öz ve biçim açısından gerekeni tam olarak yapabilmektedir. Bunun dışındakiler piyasaya uyum sağlamak kaygusunu gütmekte. Toplumcu şiirde de günümüz dünyasından kaynaklanan gene bir oturmamışlık söz konusu. Yani ideolojilerin tam anlamıyla netleşmemesi söz konusu. Bu da, toplumcu şairin şiirinde gene sürekli bir gel-giti yansıtmaktadır. Tümüyle yarını düşlemekte toplumcu şair. O gün, yaşadığı küçük şeyleri göz ardı etmekte. Ya da, yaşadığı küçük şeylere, oturmamış ideolojisiyle net bir yanıt verememekte. Ancak, bugün giderek, bunun aşılmakta olduğunu görüyoruz. Çünkü; toplumda giderek sınıfsal değerler yerine oturmakta. Artık kim bireyci, kim toplumcu ayrışmakta. Topulmcu şiire düşen buradaki görev, kendi bireyini de anlatırken ideolojik yapısının hiç bir zaman göz ardı etmemesi.

Asım Öztürk: Özellikle konuşmamızın ağırlığını düşündüğüm gibi, toplumcu şiir oluşturmaktadır. Genelde de tartışmak istediğim, açımlamak ve konuşmak istediğim konu da bu. Son yılların toplumsal gel-giti, de, bireyci şiiri de belirleyen, yapılandıran üzerine oturduğu ekin etkinli ğerlerle karşılaşma şaşkınlığı kuşkusuz ozanlara, şiir üretenlere yansıyor. Asıl söylemek istenen sanıyorum şu olması gerekir. Toplumcu şiir de, bireyci şiir de belirleyen, yapılandıran üzerine oturduğu ekin etkinliğidir. Her iki şiirin arkasındaki ekin birikimi ne denli sağlıklıysa üretilen yapıtlar da, o denli sağlam olacaktır. Günümüz Türkiye'sinde toplumcu gerçekçi kuramların, tüm boyutlarıyla incelenip üzerine tartışmalar yapılmadığını görüyoruz. Ne yazık ki, bu birikim koşulların da devreye girmesiyle eksik olmaktadır. Bu nedenle geçmişten getirdiğimiz değer yargıları, günümüzün koşullarına uymayan, günümüzün sorunlarını ve insanlarını kucaklamayan ekin birikimi, zaman zaman kendi uğraş alanlarımızda bile eksiklikleri, yanlış uygulamaları göstermektedir. Kuşkusuz toplumcu şiirde öz, biçimi belirleyecektir. Bu belirleme, her ozana, belki her ozanın, her şiirine göre ayrı ayrı olacaktır. İşte o zaman, ozanın sesindeki güçlülük, ozanın sesindeki acı, ozanın sesindeki yaşama direnci dizelere geçirilirken biçimsel tonlamalar biçimsel yerleştirmeler kendiliğinden oluşacaktır. Şiir üretenlern kafasında kalıplaşmış yargıları yıkan, özgür ve aşımlayıcı yargılar gelişiyora, biçim giderek sorun olmaktan çıkacak, şiirin yazım evresinde kendiliğinden oluşacaktır. Günümüz toplumcu şiirinde gördüğüm, biçim arayışları, biçim kaygıları geçmiş dönemde yazılmış olan şiir biçimlerinin, kendi sesine uyup uymadığına bakmaksızın ozanlar tarafından bir kalıp olarak alınmasıdır. Bunu toplumcu şiirin aşacağına, aşması gerektiğine, bu konularda tartışmalar açması gerektiğine inanıyorum. Bunlar aşılamazsa nasıl bir sürü karmaşayı bir arada yaşayan, yeni bir toplum yapısı oluşturan bu bireylerin, bu insanların şiiri yazılabilir?

Fergun Özelli: Asım'ın sözüne kısa bir ek yaparsam, öncelikle şairin kendi öz ve biçimini netleştirmesi gerekmekte.

Asım Öztürk: Söylemek istediğim toplumcu şiirin biçim kayguları içinde olduğu değildir. Özün sağlıklı biçimde aktarılabilmesi için, taşınabilmesi için gerekli malzemenin, gerekli iskeletin ona uygun olarak bulunmasıdır. Yoksa var oluşcu bir anlayış içinde, yeni biçim arayışlarının özgünlüğünü şiire sokmak değildir. Bazılarının düşündüğü gibi biçim arayışlarının, biçim denemelerinin de yapısalcı ve varoluşçu görüşlerin ellerinin altında olmadığını sanıyorum. Bununla birlikte özü dışlayan, salt biçim kaygılarıyla dizeler oluşturan bu ozanların da yanlışlıklar içinde bulunduğunu sanıyorum.

Ercan Kesal: Toplumcu gerçekçi şiirin bu tür sorunları geride bırakabilmesi konusunda bu aşamada söyleyebileceklerim. Asım Öztürk' ün söylediklerini bir takım değişikliklerle tekrarlamaktan öteye gitmeyecek. Benim özellikle vurgulamaya çalıştığım sorun öz ve biçim arasındaki diyalektik ilişkinin reddidir. Bu ilişkinin reddi her iki anlamda da ya-

ni, gerek biçimin kendini bağımsız kılması gerekse, özün değişmeyen katı bir yere oturtulması gibi nihai anlamda gerçekçilikten uzaklaştırır. Ben bu iki yöntemi de gerçekçilikten kaçmanın iki değişik biçimi olarak algılıyorum. Salt biçimciliğin değil «Özcülüğün» de sırasında bireyselleşebileceğine, kişiyi kısır, soyut ve bencil bir düzeye sürükleyebileceğine inanıyorum. Böyle bir yapılanmaya verebileceğimiz örneklerin hiç de az olmadığı kanısındayım. Konuşmamı bağlarken, sorunu şiirde «neyi ansıl anlatmamız gerektiği» cümlesiyle billurlaştırmak istiyorum. Neyi anlatmalıyız, sorusuna isterseniz E. Fischer'in sözleriyle yanıt arayalım: «Çürüyen bir toplumda sanat doğru sözlüyse çürümeyi de yansıtmak zorundadır.» Ve Brecht'le devam edelim: «Gerçekçi sanat, savaşçı sanattır. O insanlığın gerçek yararları ile çelişkili olan, gerçekçiliğe ve itkilere ilişkin yanlış görüşlerle savaşır. Doğru görüşlerin geliştirilmesini olanaklı kılar ve yaratıcı itkileri güçlendirir.

«Nasıl anlatmalıyız?» sorusu ise elbette ki bu derginin boyutlarını aşabilecek ve çok çeşitli görüşleri içeren değişik yanıtlar getirebilecek niteliktedir. Buna rağmen, soruna belli bir açıklık getirebilecek kısa bir kaç cümleyle sözlerimi bağlamak istiyorum: Öncelikle yaşadığımız çağın toplumsal ilişki ve çelişkilerinin, toplumsal mücadelelerin bilincinde, varolan şiir mirasını sağlam bir eleştiri süzgecinden geçirerek, sahip olunması ve güçlendirilmesi gereken demokratik unsurları seçmeli, tek yanlı, doğmatik yaklaşımlardan uzak, çok yönlü bir bakışla, her türlü estetiksel yetkinlikten esinlenmeli, sanatçının sahip olduğu toplumsal sorumluluğu hep omuzlarımızda taşıyarak, dünyadaki akışa yön verebilecek bir varlık olduğumuzu kavramalı, şiirimizle içinde bulunduğumuz toplumun ve dünyanın değişebileceğini göstermeli, değişmesine yardımcı olmalıyız....

HASAN HÜSEYİN

Zeki BÜYÜKTANIR

Serilmişim boz toprağa boz bir güneş altında
Bir yanım kaysı vişne
Bir yanım elma armut
Bal süzer bir yanımda
Gülhatmiden bir arı

Sevgili dost ve hemşerim Hasan Hüseyin için yayınladığım küçük yapıtımda dostluğunu esirgemiyen, Sayın Ş. Moğulkoç'la sohbet ediyoruz. Söz doğal olarak Hasan Hüseyin'de yoğunlaşıyor :

«—Ben O'nun yapıtlarında yalnız Gürün' geçen dizelerini derlemeyi çok istiyorum.»

Dostun bu sözü üzerine yapıtlarını şöylece bir kez daha tümden gözden geçirdim. Gerçekten Gürün'le ilgili o kadar çok dize var ki...

Sayın Hocam'ın bu isteğimi gerçekleştireceği günü heyacanla beklemekle birlikte, ozanımızın Gürün'le ilgili bir kaç dizesini birlikte okuyalım.

«......Şimdi siz
nereden bileceksiniz
gürün gürün çağrıldığını tilgarimo'nun?
bindallı şalın nakışlarında
benim işçi ellerim
ve çok renkli çocukluğum
ipekli dut bahçelerinde
yonca tarlalarında...
şimdi siz
nerden bileceksiniz
kuruyup gittiğini tohma çayının
ve beylere peşkeş çekildiğini
o eşsiz alabalıklarının
ballarının

yağlarının
kuzularının?

o ipek dutların kesilip doğrandığını
cevizlerin mobilya
tezgâhların oyuncak
otlakların elden ele
İstanbul'a sermaye
olduğunu şimdi siz
nerden bileceksiniz?
....

Bu satırları yazmama ODTÜ de okuyan yeğenim Ö. Büyüktanır'dan aldığım mektup neden oldu. Mektup ekinde bir de şiir ve sanat dergisini görünce hele orada Hasan Hüseyin'le ilgili Sayın Vecihi Timuroğlu'nun (ellerine sağlık) o güzel yazısını bulunca (1) kanım kaynadı, anılarım depreşti, acılarla yinelendi. Anılar yeniden beni aldı taaa... 1950-1955 lere götürdü.

*
* *

Bir kasaba düşünün Anadolu'da. Nüfusu yıllardır yedi binlerden yukarı çıkmayan bu kasabada bir bayram günü. 30 Ağustos Zafer Bayramını kutluyoruz. Okullar tatil, öğrenci yok. Askerî bir garnizon olmadığı için asker de yok. Kaymakam; çevresindeki «erkân»la birlikte, bir de davul ve zurnanın sesini duyup gelen çevre mahalleler halkı... İşte bütün kalabalık bu. Her bayram böyledir. Okullar açık olursa tören öğrenci ve velilerle biraz daha kalabalıklaşır, o kadar. Tören yeri çarşının içindeki her kasabada olduğu gibi Cumhuriyet Alanı.

Işte bu 30 Ağ,ustos Zafer Bayramında (Gürün'de çilesini dolduran Sevgili Hasan Hüseyin birden bu toprak alanın ortasındaki kürsüye fırladı.

*
* *

«Hey benim tanrılara sığmayan
büyüklüğüm.
....
(2)

O'nun nasıl şiir okuduğunu çok iyi bilirim. ODTÜ'nün o görmediğim, fakat sanıyorum çok görkemli ve büyük salonda, orada; o, binleri bulan genç kalabalığa, bir kitap sayılacak, KIZILIRMAK şiirini heyecandan ayakta dinletmek. Şiiri herkes yazar ama, herkes okuyamaz. O okur.

(1) Hasan Hüseyin Haziranda ölmek zor (109)
(2) Hasan Hüseyin Ağlasun Ayşafağı (333)

(1) ODTÜ yayınları
Vecihi Timuroğlu
(2) Hasan Hüseyin (Kızılkuğu)

«...Şiir ayakta yazılır,
ayakta okunur.

......«(3) diyen ozan, güzel şiir okuduğu gibi çok güzel konuştuğunu da işte bu bayram söylevinde gösterdi Gürün'lülere :

«...Şu küçücük alanda bu savaşı kazanan Mehmet'im, Ayşem'de bulunmalı davulun sesine, coşkusuna katılmalıydı. Buraya ütülü pantolonla, kolalı yaka kravatla gelinmez. Çünkü biz bu savaşı Mehmet'le, Ayşe'yle emperyalist güçlerden açlık, yokluk ve yırtık çarık pahasına kazandık...»

30 Yıldan çok olmuş. Ah, o güzel tümcelerin hepsini bir anımsayabilsem. Bir güzel konuştu, Hasan Hüseyin'e yakışan coşkuyla bitirdi sözünü, indi kürsüden. Yalnız kendisi değil, tüm kalabalık heyecanlı ve bir alkış tufanı.

Tören bitti ama macera bitmedi. Ne o, iki saat sonra Şehir Kulübünde oturan savcı, ocakçı ile odabaşını çağırtıp haber gönderiyor Hasan Hüseyin'e. Savcılıkta soruşturma başlar. Konuştuğu sözcükler, tümceler didik didik edilir. Sonunda birşey bulunamaz. Ozan üzüntüyle evine, savcı da yine Şehir Kulübüne döner.

Evet Hasan Hüseyin bir bayram sevincinin kısa süren heyecanını bile yaşayamadan üzüntüsünü de yüklenerek o her zamanki dostlarını karşıladığı sohbetler, eleştiriler yaptığı, okuduğu, yazdığı ve kendi dünyasını kurduğu çokşur'da, o güzelim bahçeler içindeki evine çekip gitmiştir.

Her gün gibi yaşam yeniden başlar. Yeni bir gün daha doğacak. Ama bu doğan gün kimlere, kısaca insanlara canlılara, doğaya nasıl bir yaşam hazırlayacak.

O yıllar Hasan Hüseyin'in hep üzüntü dert ve sıkıntılı yılları. Bu üzüntü ortamında bile o evinde boşdurmuyor sessiz ve derinden kendi kozasını örüyordu. Bu kozadan çıkan kelebek öyle bir ipek örgüsü verdi ki bize, şiir denilen şey işte budur diyoruz :

«...tilgarimo kentinden olurum aslımı sorarsanız
bir yanı kızılırmak
bir yanı fırat
ben o dağlar düğümünden olurum
..................» (1)

Sayın Vecihi Timuroğlu'nun dediği gibi :
«—Hasan Hüseyin'in şiiri tümüyle başka bir şiirdir.» (2)

*
* *

(3) Hasan Hüseyin (Kızılkuğu)

(1) Hasan Hüseyin Ağlasun Ayşafağı (326)
(2) Vecihi Timuroğlu ODTÜ Yayınları

Yine 1950'nin heyecanlı günleri. İlçede Demokrat Parti kurulmuş, çok partili yaşama geçmenin gençlerdeki heyecanı bir başka. Onun için bu kurulan partiye yeni bir umut ışığı diye gelişmesine yardımcı olmak istiyoruz.

Yaz günlerinin öğrenci yaşamı nasıl olur? Hele küçük bir kasabada, okumuşlar sınıfının adayı sayılan öğrenciler, bir büyük ağabeyin çevresinde kümelenir. Biz de hemen her fırsatta onun çevresinde kümelenirdik. Konu hep oku ma, kitap, şiir, roman. Genellikle de kasabanın kitaplığında. Bizi o yıllar kitaplığa böyle sıcak bir bağla bağlayan neden, kitaplıktaki sayın Hocamız O. Cambay'ın saygın kişiliğinin de payı çok. (1) Yine bir gün kitaplıkta lâf bolluğu sırasında ortaya bir öneri sürüldü. Bir piyes hazırlayalım gelirini yeni kurulan ilçedeki D.P. ile, kitaplığa bırakalım. Hem yeni kurulan partinin parasal yardıma gereksinimi var, hem de kitaplığın. Bakanlıktan ve diğer kaynaklardan gelen kitapların ciltlenmesi, dolap, vb. gibi gereksinimler.

Hasan Hüseyin önder, yönetmen, dekoratör, sunucu. Handan bozma bir otelin avlusunda kalaslar üzerine yerleştirilmiş tahtalardan, gezici tiyatroların sahnesi gibi, bir sahne kurduk. O'nun yöneticiliğinde güzel bir oyun çıkardık. Toplanan para 200 TL. Bugünün ölçülerine göre gülünç gelebilir, ama o zaman için bir katkı idi. 100 lirasını D.P. İlçe Başkanlığına, 100 lirasını da kitaplığa bıraktık.

1950'nin hareketli günlerindeyiz, demiştim. İşte bu yılın içinde Hasan Hüseyin ağabeyimiz okulu bitirmiş gelmiş, genç bir Edebiyat öğretmenidir. İlk atama Maraş'ın Göksun ilçesi. Heyecanl . Okulların açılmasını bekliyor. Her gün birlikteyiz. Durağımız her zaman olduğu gibi kitaplık ve bahçeler. Günü geldi yolcu ettik'

*
* *

Bu yıllar benim boşgezip kitapıkta uğraş verdiğim yıllar. Dışardan okul bitirme çırpınmaları. Hiç bir olanak yok. Aklıma birden Hasan Hüseyin ağabey geldi. Kendisine yazdım :

«—Mektubunu aldım. Yanıma gel. Hem burada birlikte kalırız hem de çalışır okul dışı sınavlarına girersin.»

Çünkü kasabada ortaokul yok. Hazırlandım Göksun'a gideceğim. Sevincim sonsuz, ama kısa sürdü. Çünkü bir acı haber geldi.

*
* *

Her aydının başına çöreklenen olaylardan. Hele o yıllarda. Soluna dönsen solculuktan, sağına dönsen sağcılıktan, yaşamın zehir edildiği yıllar.

Ceza Yasağının 141-142. maddelerine aykırı hareketten tutuklanmış!

(1) Saygı değer Hocamız Osman Cambay (Karne kuşağı adlı yapıtta geniş bilgi var.)

Sınav için yanına gitmiş olsaydım beni de suç ortağı diye tutuklayacaklardı. Bizim yine elimiz böğrümüzde kaldı. Bir dostun istikbalinin kararışına mi, yoksa bir dosttan bulduğum olanağın elimden kaçışına mı üzülürsün? Aslında kasabadaki Karakol Komutanı bir Astsubay arada sırada haber ulaştırdığını, bir anı yazısında konu etmiştim :

«Dikkat etsin içeri attırırım!» (1)

Oysa en iyi niyetle kitap okumaktan başka bir düşüncemiz yoktu. Bir de bayramlarda günün anlamını belirten bayram konuşmalarına katılıyorduk bazı bazı. Nutuklar da ne siyasi içerikli ne ekonomik ne de politik ya da hükümetin siyasi gidişini eleştiren hiç bir şey yok, sadece vatan, millet, sakarya...

1970'li-1980'li yılların kandırılmış, yarar ve çıkar gruplarının alet olarak kullanmak için, ellerine silah tutuşturulan yığınların düştüğü yanılgıdan eser yoktu. Hepimiz okumaya susamış, kültür edinmek için çırpınan küçük bir kasabada ki bir avuç genç.

Aradan birkaç ay geçti. Seçimler yapılmış D.P. 1950 de hiç kimsenin hatta kendilerinin bile tahmin edemedikleri silme iktidar olmuşlardı. Ben bu tiksinti veren haberler olaylarla üzüntü, korku içinde tamamen kabuğuma çekilmiş uzaktan seyrediyorum. Aa ne göreyim bir de bakıyorum o bize tehditler yağdıran astsubay gördüğü yerde sanki çevremde pervane olacak. Daha da tiksintiyle attım kendimi tamamen kitaplığa.

* *
*

Zaman çabuk geçer. İki yıl bitti. Cezasını tamamlamış geldi. Hemen askere aldılar.

......İki yılda
iki yüz yıl yaşadım
tattım iki yılda daniskasını
Acının
Umudun
ve kızgınlığın
Ağaçlar birden bire yaşlı
Aynalar birden bire eski
Sokaklar birden bire ters
Birden bire kayıp gitmiş gibi altımdan toprak
İki yılda
İki yüz yıl yaşlandım.

....

............» Hasan Hüseyin (1)

Benim de asker olduğum yıllara rastladı. Erzincan'a izinli gitmiştim. Orada ortak dost Hakkı Torunoğlu Altan Erbulak birlikte idiler.

Askerlik de bitti. Geldi kasabaya.

Meslek yok, ekmek yok, iş yok.

5 yıl. Evinden ayrılmamacasına, işsiz, güçsüz geçen 5 koca yıl.

---

(1) Yakında basılacak olan Karne Kuşağı adlı yapıttan

(1) Hasan Hüseyin Acıyı bal eyledik (93)

Bu arada kara kalem resimler büyütüyor boş zamanlarını değerlendiriyordu. Bu beş yılın bitiminde arzuhalcilik yapmaya başladı. Ben de o sırada asker dönüşü işsizlikten kurtulmuş savcılıkta çalışıyorum. O da dilekçeler yazarak yol göstererek vatandaşların işlerini yürütüyor, birkaç kuruşla da günlük harçlığını çıkarmaya çalışıyordu. Çünkü Milli Eğitim Bakanlığına başvurusu geri çevrilmiş:

«Oğretmenlik yapamazsın, sen bize yaramazsın.»

Savcı da bozuk çalmaya başladı. Sen avukat mısın? Nasıl yazıyorsun bunları? v.b. gibi işkence soruları ile yıldırmaya çalışıyordu. Sonunda tak dedi canına çekti gitti Ankara'ya.

Ben O'nun şairlik yönünü, üstün şiir yeteneğini ne durum ve yetkim ve övecek, ne de böyle bir savım var. O zaten kendini kabul ettirmiş. Ancak onda başka bir yetenek var. Bunu herkesin bilmesi, dinlemesinde yarar var. O da şiir okuması. O şiiri yalnız yazmaz, okur da,

Evet şair az yetişiyor, şair olmak kolay değil, az, güç yetişiyor. Nadide çiçekten daha narin. Ama şiir okuyan daha güç yetişiyor.

O'nun o sağ elini kendine özgü kullanarak, verdiği o güzel ses tonu ile leşiyorsunuz.
bir şiire girişi vardır, bir okuyuşu vardır, siz artık şiir dinlemiyor şiirle bir-

Televizyonda, radyoda böyle bir şiir okuyan şimdiye dek çıkmadı. TV'deki şiir saati mi? Ha, o; ne olduğunu anlıyamadığımız, şiirden usandırmak için konulmuş bir proğram ki onu da kaldırdılar da kurtardık.

En yakınlarından değilsem bile en çok bir arada kalan bir çağdaşı, hemşehrisi dostuydum. Herkesten çok bildiğim için onun o okuma yeteneğini, bu konuda kendisine bir mektup yazdım.

«—Ne olur, bu ses, bu nefes sana özgü kalmasın. Bir gün bu ses kalmıyacak bu zevki herkese, hepimize, dostlarına, şiir severlere de tattır. Ne olur şu sesi plaklara oku. —

Bu konuda çok güzel bir mektup yazmıştı. Yakındığı konularda haklıydı. Çaresizlik bazen kişiyi haklı da olsa susturur. Ekonomik sıkıntılar yaşar (1) koşturmaları göz açabildi mi?

*

* *

25 Yıldır İzmir'deyiz. Ege'nin cennet koyları, güzel denizi olur da, hele de dört ay gibi uzun bir dinlenme olanağı bulunan öğretmenlik mesleğindeki kişi durur mu? Her yaz atar kendini deniz kıyısına? Bu olanaktan bol bol yararlanır değil mi?

Yararlanamaz, çünkü bu bir düşünme, zevk değil bir ekonomi konusu.

Bunu meslekten ayrıldıktan sonra uzaktan daha güzel görebildim. Yıllar yılı çalıştık. Öğretmenlik kutsal meslek, âmenna güzel meslek, 4 ay gibi büyük bir dinlenme olanağı da var. Ama ekonomisi, geçim dünyası nasıl? İşte biz bu olanaksızlık içinde tatilleri yine okulun koridorları arasında, «dinlenemiyorsak bari çocuklara yararlı olalım» diye avunduk durduk.

(1) Dilimiz ve Hasan Hüseyin

Zeki Büyüktanır sayfa : 13

Bir yaz canıma tak dedi. Deniz kıyısında bir yazlık tuttuk kira ile, düşündüm ki bol sohbet, yığınla kitap, sessiz dinlenme. Foça kıyılarının oya gibi işlenmiş cennet bir koyu ve güzel bir deniz.

Bu deniz yalnız yüzülmez. En güzel zevk paylaşılan zevk değil mi? Benim de ilk aklıma dost,sevgili hemşehrim Hasan Hüseyin geldi.

«—Gel, bir deniz kıyısında ev tuttuk birlikte deniz ve dost özlemi giderelim.

Çok sevinmiş olmalı ki evi satın aldık sanmış,

«......Evinizde güle güle oturun sevindim böyle bir durum yaratmış olmanıza. Şimdi sana kesin söz vermiş olmıyalım ama, madem ki Eylül sonuna kadar diyorsun bu güzel fırsatı değerlendirmenin yolunu arıyacağım. Zeki'ciğim,

Ilk fırsatta gelmeye çalışacağım. Yeter ki yukarda çizdiğim tablo fazlaca karanlıklaşmasın. İki gün için bile olsa, gelmeyi çok isterim.

Ankara 29 Tem. 1976

Hasan Hüseyin

Mektubumu yanıtladı. Kendisi gelemedi. Ama benim aklıma onun o güzelim deniz şiiri geldi. (1)

---

(1) Hasan Hüseyin —
Kelepçemin karasında bir ak güvercin

DENİZLİ ŞİİR

HASAN HÜSEYİN

Tam yirmibeş yıl olmuş ben denize girmeyeli
kumlara yatmayalı
güneşi
tuzu
ozonu
ve sonsuz maviliğiyle
deniz denen o domuzu
etimde duymayalı
Yirmibeş yıl
Yirmibeş yıl, dostlarım
Yuvarlak hesap
300 ay
Yuvarlak hesap
9000 gün
Yuvarlak hesap
216 bin saat
216 bin saat, ey benim candan aziz ve sayın ve sevgili ve değerli
(dostlarım

216 bin saat
ben denize girmeyeli
kumlara yatmayalı
etimde duymayalı
o mavi
o yeşil
o serin
o sıcak
o sonsuz
o
o
o
o domuz denizi kollarıma almayalı
216 bin saat
hey ulan
dinini dingilini sevdiğim
(hayat!

....
....
....

Sendika parti grev
miting gösteri dernek
Ve mahkeme kapıları
Ve mahkeme kapıları
dostlarım

Ve şiir
Ve şarkı
Ve dergi
Ve sergi
Yani
deniz deniz diye çırpınan bir yüreğin
en delişmen yılları
Pufffff!

Yirmibeş yıl, dostlarım
216 bin saat
bozkırda gece trenleri gibi
geçiiiiiiiiiiip gitti
dostlarım

....
....
....

ANLAYAMAZSIN

ADNAN YÜCEL

Bilirsin ki en büyük acılar
Hep ayrılıklarla başlar
Bir serüven olur her ayrılık
Nasıl anlatsam
Anlayamazsın

Önce hüzün tutar ufukları
Yüreğin başına keder yağar
Sonra
Çağlayarak geçip gider zaman
Nasıl koştursam
Yakalayamazsın

Bakarsın ki yaralar kapanmış
Dinmeye başlamış bile sancılar
Bir acılı şiir kalmış geriye
Bir de sesini yitirmiş anılar
Nasıl açıklasam
Kavrayamazsın

Biz ki birlikte çıktık yola
Elele
Kolkola
Ve çocukça
Daha ilk sabaha varmadan
Bıraktın beni
Dalıp gittin karanlıklara
Nasıl uyandırsam
Uyanamazsın

Artık ne yırtılmış bir resim
Ne kırılmış bir çerçeve
Çekip giden bir yolcuyu
Bir daha döndüremez geriye
Her şiir bir dünyadır çünkü
Kaybolursun kaybettikçe
Ağlayamazsın

Aşka yumruk sıkan bir intihar
Ya da gözü yaşlı bir mektup
Hiç dönüşebilir mi sevgiye
Sevmek ki bir yürek işidir
Nasıl tanıtsam
Tanıyamazsın

Bir kez yazıldı bu acının şiiri
Yazılıp geçti suların tarihine
Gücün yetmez artık
Nehirleri durduramazsın

İNSANLA TANIMLANAN

KEMAL BAYRAKÇI

Bir gözyaşı gibi duyuyorum seni dudaklarımda
Yağmurun ve günışığının içinden
Ayrılığı kasımla tanımlıyorum
Yüzünü güllerle dudağını şarkılarla
Mutluluğu bir kuşla tanımlıyorum
Tanımlıyorum güzelliğe inancımı yüreğinle
Katkısız sevgilere bayılıyorum.

Bu sevda anlatılmaz sözcüklerin diliyle
Yüreğinden sözediyorum içle şiirlerimde
Gözlerini yıldızlara benzetiyorum
Gülmelerini türkü yakışlarıma
Etkileniyorum doğan gül ile
Alnımı öpen narin gülden
Gülümseyerek güvercinleri seyrediyorum.

Ben şairim insanla tanımlarım şiirimi
Dizelerim denize benzer kendim çocuğa.

ELLERİME KONUYOR DELİ KARTALLAR

METİN GÜVEN

Akranlarım sesleniyor — pencereler
niye kapanmıyor
kırmızı birer
yelpaze gibi
kaçıp giderken bulutlar
pencereler niye kapanmıyor -
onlara anlatıyorum — hiç bir yağmurda
bitmez
yüreğimdeki acılar -

akranlarım sesleniyor - sen kimsin?-
onlara anlatıyorum - adım kıvılcım
benimle başlıyor bütün yangınlar -

- yaşıyorum bir yol ağzında. Göğsümde
beyaz karanfiller

- yaşıyorum. Ellerime konuyor deli
kartallar.

MUNZUR AĞLAYAN SÜMBÜL

HAŞIM ŞAHİN

Selam göndermiş bana
Elim-kolum bağlıyken,
Munzur ağlayan bir sümbül.
Ateş düşmüş yüreğimiz
Hangi yarınlarda çiçeklenecek
Arsız bir sarmaşık gibi.
Tel örgülerin kursağındaki
Issız günlerimiz hep gözcü mü kalacak
Mayıs sabahlarına!...

Başımın tacı, derdimin ilacı gülyüzlü,
Erenlerin sürekli böyle söylenir türküsü.
Nazar değmiş çocuk gibi,
İki büklüm nineye döner miydi yoksa sevdalar.

Menzilim,
Selam sana direncim.
Emeğin var,
Verilmiş sözümüz,
İklimler boyunca üstelik
Yeşerecek özümüz var...
Ormancasına kılamadıysak eğer
Ruleye dönmüş yaşamı;
Usanmaksızın yoldukları içindir
Mevsimsiz gülleri.
Seni ben bu günler için
Evrene ölüm eken yahudi kadının
Nankörlüğüne kurşun,
İnce bağnazlığına bilincim bildim.

Biz seninle ikiz kardeşiz
Irmaklarını kulaçlamakta acının.
Raks edercesine atsa da
Adımlarını çocuk bağrımıza,
Kıyılarına demirliyeceğiz bir gün
Mezar taşına tükürmek için
Aydınlıklar adına ayrılığın.

Bilmez miyim sanki,
Ekini tarlada kalmış köylü gibisin...
Nazım benim, ama
Inancım, sevimcim olamazdın baska türlü.

YAZARLAR VE YAZILAR

GÜRHAN TÜMER

Goethe, Frau Von Stein'a yazdığı 13 Kasım 1780 tarihli mektubun bir yerinde şöyle der: «Dışarıda hava kapalı ve fırtınalı. Bulutlar yer yüzüne ve ruhlara abanmış. Bu baskı altında yine de birinci perdeyi bitirdim.»

Yazarın sözünü ettiği yapıt, «Turguato Tasso»nun, düzyazı olarak yazılmış ve sonradan yitmiş ilk perdesidir.

Ama benim için önemli olan bu değil. Benim için önemli olan, yukarıdaki sözler aracılığıyla, Goethe'nin bundan iki yüz yıl önce, yazar olarak yaşadığı bir sürece, bir duruma tanık olmam, onları içimde somut olarak duymam, yaşamam.

İzmir'in Narlıdere sırtlarındaki beyaz badanalı bir evde oturan bir dostum var. Bu dost, dağlarda gezmeyi, oralarda dere tepe gezerken topladığı ağaç dallarını yontup biçerek heykelcikler yapmayı, paha biçilmez halılar toplamayı sever. Bu dost, köylüleriyle sohbet etmeyi, torunuyla oynamayı ve bahçesine sebze çiçek ekip fırın örmeyi sever. Bu dost Anadolu'yu, Efes'i, oraları turistlere uzun uzun anlatmayı sever.

Ve bu dost yazıda yazar.

Bir akşam onu, evinin körfeze bakan salonunda, masasının başında bir şeyler çiziktirirken buldum. Vakit «kerahat vakti» olduğundan, kağıdının kaleminin yanında bir de rakı bardağı vardı.

Aradan bir hayli zaman geçti. O akşam neler konuşulduğunu şimdi pek anımsayamıyorum. Ama dostumun şu sözlerini unutmamışım: «Kadın için örgü örmek ne ise, erkek için yazı yazmak odur.»

Yazma eylemine böylesine «erkekçe» bir yaklaşım konusunda kadınlar, özellikle de yazar kadınlar ne düşünürler bilemiyorum.

O dostum o akşam bir de şunları söylemişti: «Yaz yaz yırt at. Zarar yok.»

Bu konuyu da, kadınıyla erkeğiyle bütün yazarlar düşünsünler.

okuyan kent halkında bir kıpırdanmadır başlar. O zamana kadar miskin

Bundan yaklaşık on iki yüzyıl önce yaşamış olan Li Tai-Pe, Çin'in en ünlü ozanlarından biridir. Biraz şımarık, biraz gururlu ve iyiden iyiye serkeştir LiTai-Pe. Öyle ki, onu imparatora şöyle tanıtırlar: «Ne yazık ki, bu dahinin bir kusuru vardır Majeste: içki içer.»

Bu sarhoş ozanın ölümüde bir bakıma içkiden olmuştur; Bir gece Taiping de bir yelkenliyle geziye çıkmış, ayın suda parıldıyan görüntüsünü öpmek için sarkmış ve boğulup ölmüştür.

Her neyse. Benim burada size asıl aktarmak istediğim, ozanın bir dostuna Şantung'dan yazdığı şu sözcükler: «Şimdi otuz yaşındayım, şiirler yazıyorum».

Bu sözcükleri, İ.S. 700'lerde, Çinli bir ozan Çin'de yazmıştır ama, onlar her zaman için, her yer için geçerlidirler, çünkü otuz yaşında olup, ama iyi ama kötü, şiirler yazan ozanlara her zaman, her yerde rastlanabilir ve bu çok, çok iyi bir şeydir.

Sokrates, ünlü savunmasının bir yerinde, kafasına koyduğu şe-

yi mutlaka yapan bir adam olan Khairephon'un, bir gün, tanrılara danıştığını ve onlara aracılık eden Python bilicisinin (kahininin), dünyada ondan (Sokrates'ten) daha bilgili bir insanın bulunmadığını bildirdiğini anlatır.

Bunun üzerine filozof, Tanrı sözünün doğru olup olmadığını, irdelemek için, kapı kapı dolaşır ve o zamanların en bilgili insanlarını kendine özgü yöntemiyle sınar. Ve sonunda, tanrıların yerden göğe kadar haklı olduklarını görür. O en bilgilidir, çünkü hiçbir şey bilmediğini, bilmektedir. Oysa ötekiler bu bilince varamamışlardır.

Bu irdeleme girişimleri sırasında birçok düşman kazandığını da belirtmeyi unutmayan filozof bu arada ozanları, özellikle de Dithyrambos ozanlarını da sınava çeker. Adlarını şarap tanrısı Dionysos'tan alan ve onca ünlü Yunan tragedyalarına kaynaklık etmiş olan bu yazarlar, kendi yapıtlarının en tanınmış bölümlerinden seçilmiş parçalarda ne anlatmak istediklerini gereği gibi açıklayamazlar. Yaptıkları açıklamalar, sıradan birinin, sokaktaki adamın açıklamalarından farklı değildir.

Sokrates bu durumdan yola çıkarak, şu savı ortaya atar: Ozanlar şiirlerini, bilinçli bilgileriyle değil, bir çeşit Tanrı sözcüsü olarak, Tanrılardan aldıkları esinle yazmaktadırlar.

Bu sav, gerek şiir kuramı, şiir felsefesi, gerekse ozanların kendileri için çok büyük bir önem taşımaktadır. Bu savda, şiire, ozana övgü mü, yoksa yergi mi daha çok, ben kestiremiyorum.

Gençliklerinde, Dostoyevski ile arkadaşları, Çar'a karşı gizli bir dernek kurarlar ve yakayı ele vererek ölüm cezasına çarptırılırlar. Ama daha sonra cezaları hafifletilir ve bu arada Dostoyevski'ninki de, dört yılı kürek, dört yılı askerlik olmak üzere sekiz yıla indirilir.

Ne var ki, bu yeni karar, idam mangasının önüne dizilene kadar suçlulara bildirilmez. Bu, gerçek bir işkencedir ve adamlardan biri, muştu verildiğinde aklını oynatır.

Dostoyevski ise, hem o anın işkencesine, hem de daha sonraki zor mu zor yaşama dayanmayı başarırve o sıralarda ağabeyine gönderdiği bir mektupta, bütün bunların yanısıra bir de şunları yazar: «Yazmaktan alıkonursam ölürüm. Onbeş yıl hapiste kalıp yazmak bence daha iyi»

Jules Romains'in «Dirilen Şehir» adını taşıyan kısa bir romanı ya da uzun bir öyküsü vardır. (Romains, Jules, Dirilen Şehir Türkçesi: Sabahattin Eyüboğlu, Cem Yayınevi, İstanbul, 1977) Bu yapıtı, iki üç tümceyle şöyle özetleyebiliriz: Romanın başında, hiçbir şey üretmeyen hazır yiyen, asalak, tembel, kısaca, yaşamayan, ölü bir kentle karşılaşırız. Aynı kent, romanın sonunda asalaklıktan, tembellikten kurtulur, büyük bir özveri ve birlik içinde çalışmaya, üretmeye başlar, kısaca, dirilir, canlanır.

Peki nasıl olur bu iş? Nedir bu «Mucizeyi» yaratan?

Bu işi olduran, bu «Mucizeyi» yaratan, kente Paris treniyle posta görevlisi olarak gelen bir yabancının, oranın en büyük genel tuvaletinin mermer duvarına yazdığı, «...Tükettiği şeye karşılık hiç bir şey üretmeyen kişi toplum hayatında bir asalaktır» tümcesidir. Bu tümceyi

okuyan kent halkında br kıpırdanmadır başlar. O zamana kadar miskin mskin oturan çocuklar babalarından iş isterler, Belediye Başkanı geniş kapsamlı, yeni öneriler geliştirir. Ve pazar yeri cıvıl cıvıl olur.

Jules Romans'ın kitabını okurken bir daha anladım sözcüklerin, tümcelerin gücünü. Dilin, ne güçlü, ne etkili bir araç olduğunu bir kez daha anladım. Ölü bir kentin dirilmesine, tembel insanların çalışkan olmalarına, beş on sözcükten oluşan bir tümce yetebiliyor.

Jules Romains'in kitabını okurken, önce böyl edüşündüm, sonra da şöyle: iyi ama, asalak yaşamanın kötü bir şey olduğu, din kitaplarından bilim kitaplarına dek, binlerce kitapta yüzbinlerce kez yazılmadı mı şimdiye dek? Neden dinleyen olmadı? Yoksa yazarlar yazacakları yeri mi seçemediler? Yoksa kitaplara değil de tuvaletlere mi yazmalıydılar?

Bu işte bir iş var. Belki de Romains yalan söylüyor, uyduruyor ya da en azından düş kuruyor.

Olmaz da değil hani. Herkes yapar ya, yazarlar daha da sık yaparlar böyle şeyler. Yalanlarını, uydurmalarını ya da düşlerini, kimi zaman roman, kimi zaman tiyatro, kimi zaman şiir biçiminde kağıda geçirirler de, o kağıtları, okusunlar diye insanların önlerine sürerler. İyi de yaparlar.

Çin'de, T'ang soyunun egemenliği sırasında, en önde gelen sanat şiirmiş. Öyle ki, İvar Lissner, «O çağda 'insan' olabilmek için, her şeyden önce ozan olmak gerekiyordu» diyor. (Lissner, İvar, Uygarlık Tarihi, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1973, S. 153)

Vay canına! Şanslı insanlarmışız doğrusu. Ya o zamanlar gelmiş olsaydık dünyaya, ne yapardık?

Hapı yutardık.

Paris için yazılan yazıların yalnızca övgü niteliğinde olanları bil, bcşlıbaşına bir kitap oluşturacak kadar çokturlar. Paris(hemen her zaman, yazarların esin kaynaklarından biri olmuştur. Bir başka deyişle, bu kent ile yazma eylemi arasında sıkı bir ilişki vardır.

Jean Goraudoux, Paris'ten söz eden şu tümcesinde, bu ilişkiyi son derece açık seçik, son derece somut bir biçimde ortaya koyuyor.: «Gözlerimin önünde, dünyanın, içinde en çok düşünülmüş, en çok konuşulmuş ve en çok yazılmış beş bin hektarı uzanıyordu».

Paris'i herkes sever ya, kimilerinin, özellikle de kimi Fransız'ların ve Parisli'lerin Paris sevgisi, neredeyse bir hastalıktır. Bu gibiler için, Paris bir yana, dünya bir yanadır. Örneğin, Kral 1. François, «Paris bir kent değildir, bir dünyadır.» der ki, bu çok büyük bir savdır.

Giraudoux'nunki de öyle. Acaba Paris, gerçekten de, içinde en çok yazılmış olan kent midir?

Araştıracağım. Önceleri de severdim ya, eğer Giraudoux kuru sıkı atmamışsa, o zaman daha da çok seveceğim Paris'i.

Öğrenciliğimiz sırasında, herkes gibi biz de saçma sapan bir takım şakalar, sözüm ona «espriler» yapardık.

Işte bunlardan, sorulu - yanıtlı bir tanesi:

«— Yazarlardan hangi yazarı beğenirsin?»

«— Gönül Yazar'ı»

TEVFİK FİKRET ÜZERİNE

Halil GÜNEY

Örnekler daha çoğaltılabilir. Yazın dünyamıza damgasını vuran, düşünceleriyle toplumsal yaşamımızda belli bir yeri olan şairi, «Pek az, azın bütün bütün manasıyla pek az okur bir şair.» olarak adlandırmak pek doğru olmasa gerek. Yazarın böyle yargılara büyük bir çoşkuyla sarılacağına, pek çok okuyan Halit Ziya gibi üstadların toplumsal yaşamımıza ve düşünsel birikimimize hangi yararlı katkılarda bulunduklarını araştırmasını salık veririm. Belki yazın tarihimize bu yolla daha ilginç katkılarda bulunabilir...

Tevfik Fikret'in, Cenap'ın gençlik şiirleri gibi zevkli şiir yazamaması düşüncesi ise yalnızca Halit Ziya üstada aittir. Geçmişte ve şu anda Cenap'ın gençlik veya ustalık şiirlerinin ne ölçüde beğenildiği ve okunduğu ortada. Aradan geçen zaman o zevkli şiirleri(!) yazın tarihinin tozlu sayfalarına gömmüştür. Tevfik Fikret'in o zevksiz şiirleri ise dün olduğu gibi bugün de sevilerek okunuyor....

Bir Tarih-i Kâdim bile, «şairliğin yalnızca sanatkar yaradılışa borçlu olduğu» savını çürütmeye yeter. Doğuştan gelen bir yeteneğin Tarih-i Kâdim'i ve benzeri şiirleri yazmaya yetip yetmeyeceğini, bir birikimi gerektirdiğini bilmezlikten gelmek, bilimsizlikten kaynaklanmaz mı?

«Yarattıklarını bulmak için dışarı bakmaya gerek görmeyen, dışarı gözlerini kapatan» gibi sağlıksız bir yargıya ulaşmak ve buna katılmak aymazlığı karşısında, yazara, iyi bir gözlemci ve çağının tanığı olan şairin şiirlerine ve yazılarına bir kez daha göz atmasını söylemekten başka bir söz bulamıyorum...

Servet-i Fünun'un çöküşünü bir yerde şairin geçimsizliğine, huysuzluğuna bağlamak, yazarın bilimsel tavrına uygun düşmüyor. Bu türden olayları psikolojik nedenlerle ve kişilikle açıklamaya çalışmak, yabancı olmadığımız bir yöntem. Böylesi yöntemleri de yıllardır ilerici geçinen basının (!) değil, daha başkalarının kullandığını biliyoruz. Yazar, bu tutumuyla, kimlerin çizgisine düştüğünün ve bilimselliğin yeni bir örneğini verdiğinin ayrımında değil sanırım...

İstibdat döneminin bütün izlerini taşıyan aydınlardan oluşan Servet-i Fünun topluluğunun, sanat beğenilerini kısa bir sürede çevrelerine onaylattığını görüyoruz. Dışarı ile uğraşma bittikten sonra, kendi içlerinde bir beğeni ve tutum hesaplaşmasına giren Servet-i Fünun şair ve yazarlarında, konular hep yinelenmekte, aynı bireysel duygu ve duyarlıklar bıkkınlık vermektedir. Giderek, cansız ve karamsar bir ortam da birleşilmiştir. Kısa bir süre sonra da doğal olan çözülme başlar. Böyle bir dağılmayı, Tevfik Fikret'in küçük kentsoylu kişiliğinden yola çıkarak açıklamaya çalışmak, bilimsizlik ve basitliktir...

Hüseyin Cahit Yalçın ve Hüseyin Kazım'la 1908'de Tanin gazetesini çıkaran şair, yazarın dediği gibi huysuzluğundan, bahaneciliğinden ve ateşzebanlığından dolayı gazeteden ayrılmamıştır. İttihak ve Terakki Partisi'nin, Tanin'i partinin yayın organı yapmaya çalışması, zor-

balığı, politikanın kaypak ve oynak zemini şairin kişiliğine uymadığından Tanin'den ayrılmıştır. Durum böyleyken, yazarın, «İşte bu aşamada Fikret'i en güzel anlatan satırlar» diye ilgisiz ve tutarsız sanılara sarılması, bilimsellikle bağdaşmıyor.

Suskunluk diye adlandırılan dönemde bile, Tevfik Fikret'in, Sis, Sabah Olursa, Mâzi... Ati, Bir Lahza-yi Taahhur, vb. şiirleri dilden dile dolaşmıştır. O, yazarın dediği gibi kalemini dolaba koyup, kış uykusuna yatmamıştır. Burada şairin bu yıllarını sarsıntısız geçirdiğini söylemek istemiyorum ama, Sezar'ın hakkını da Sezar'a vermek gerekir.

Tevfik Fikret'in makale yazarlığına gelince: Başarılı bir şairin, aynı ölçüde bir yazar olmasını bekleyemeyiz. Aynı şekilde, başarılı bir yazardan da aynı ölçüde bir şair olmasını bekleyemeyiz. Yaşar Kemal'e «Neden romanların gibi, güzel şiirler yazamıyorsun?» sorusu, herhalde yazara göre çok ilginç bir soru olurdu.

Tevfik Fikret, Servet-i Fünun'un 10. cildinde, «Mukaddime» başlıklı ilk «Musahabe-i Edebiye»sinde makale yazarlığının güçlüklerinden ve makale yazmada karşılaştığı güçlüğü, açıkyüreklilikle belirtiyor:

Servet'i Fünun kariin-i kiramı için -ilk defa olarak- bir musahabe-i edebiye kaleme alınacak. Bunu tesvid edecek muharrir kadar vüs'at -i şümulü haiz bir ser-name altında şimdiye kadar iki sütun yazı yazmış değil. Musahabe-i Edebiye!... Ehemmiyet-i ünvan fikrini yıldırıyor; kalemimi titretiyor.» diyor ama, zor da olsa yazmayı sürdürüyor.

Düzyazıda zorlanan şairin, şiiri ise gerçekten kolay yazdığı konusunda Ruşen Eşref Ünaydın bazı ipuçları vermektedir. Tarih-i Kadim'i bir gecede, Da Dans Serpantin'i bir sirk dönüşü gece yarısından sonra, Zavalli Evet'i bir akşamda, Hemşirem İçin'i bir gecede, Millet Şarkısı'nı kendisinden istenildikten iki üç akşam sonra yazdığını öğreniyoruz.

Şairin, şiir yazmadaki bu yeteneği, düzyazıda gösterememesini bir başarısızlık olarak görmemek gerekir.

1899'da, Servet'i Fünun'un 476. sayısında, sanatı boş zamanların eğlencesi,can sıkılınca ele alınacak bir eğlencelik olarak görenlere karşı yazdığı makalesi, O'nun ateşzebanlığına(!) ve yazarlığına son örnek olsun:

«Sanatı bütün sorumluluklarından ayıranlar, sanat eserlerinin kendi iddiaları gibi mutlak bir dokunulmazlığa sahip olmadığını inkar edemezler. Sanatkarın eserlerini yaratmadaki ıstırabı, içinde yaşanılan bir devrin fikirler ve hayat üzerine etkisi bugün muhakkak ve zaruridir. Hakikatte eserleri doğuran zamandır. Güzel, çirkin hepsi onun ürünüdür. Hepsinde akseden şekil ve heyet, onun şekil ve heyetidir. Sanatkâr eserleriyle onun arasında bir vasıtadır. Fakat öyle bir vasıta ki, idrake sahiptir. Işte bu hakikati idraktir ki, sanatkarın ahlaki sorumluluktan sıyrılmasına engel oluyor. Sanat şahsi olamaz. Kendi şahsı için sanat eserleri vücuda getirenler bulunsa bile, sanatkar yalnız kendi şahsı için eser yaratan değildir. O halde sanatkarın umumi hayattan ayrılmaması, bunun aksine onu süslemesi ve tasvir etmesi lazım gelir.»

Yukarıda söylenenlerden ve alıntılardan da anlaşılacağı üzere «O'nun yazmakla, hatta okumakla bir münasebeti yoktu ki... ateşzeban» gibi yargılara katılmak olası değil. Halit Ziya ve yazarın paylaştıkları yargıların ne kadar çürük ve sığ olduğu açık seçik görülüyor.

Eğer, yazar, şairin düzyazılarındaki başarısını ve ateşzebanlığını daha derin araştırmak ve yeni boyutlara tırmanmak istiyorsa kendisine bir de kaynak verelim: İ-Ü. Edebiyat Fakültesi, Türkoloji Bölümü öğrencilerinden Hayriye Yılgür, şairin düzyazılarını derleyip, «Tevfik Fikret'in Nesirleri» adıyla bir bitirme tezi hazırlamış. (Türkiyat Enstitüsü, No: 378, İst., 1951-1952)

Böylesi konularda, bir sürü kaynağı, belgeyi okumadan, araştırmadan, bilimin süzgecinden geçirmeden kalem oynatan kişilerin şair için «...Tevfik Fikret bunları bulmak için dışarı bakmaya lüzum görmemiş, gözlerini kapamış...» gibi yargılara varmalarına, kendi gözündeki merteği görmeyip, başkasının gözünde çöp aramak denilmez mi?

Yazın dünyasıyla ilgilenen kişiler olarak, bilimsel bir değerlendirmeden yoksun alıntı ve bunlara dayanan bir incelemeyle varılan yargıların, yazın tarihimize nasıl ışık tutacağını merak ediyoruz.

Bu tür tutarsız yaklaşımlar, düşünce kargaşası yaratmaktan başka neye yarar.

İncelemeciliğe, araştırmacılığa soyunan bir kişinin bazı ilkeleri olması gerekmez mi? İlginç yazı yazmayı, laf bezirganlığı yapmayı amaç layanların yeri, yazın tarihinin tozlu sayfalarıdır. Kaldı ki, bazı kesimlerde küçücük devlerin peygamberleştirilmeye çalışıldığı bir ortamda, bilimsel süzgeçten, sağduyudan yoksun, mekanik bir doğruculuk saplantısıyla yazılan yazılar bizleri yalnızca üzüyor.

Hele, ilginç bir yazar olabilmek için, Tevfik Fikret'i hırpalamak, O'nu bir araç olarak kullanarak, bilgiç geçinmeye çalışmak, bağışlanamaz...

Tevfik Fikret gibi, beklediği sabahı göremeden ölen, Osmanlı aydının sınırlarını yıkan, halkının soluğu ve haykırışı olan, zamanın koşulları içinde özgür, insancıl, barışçı, medeni cesaretin ve yurtseverliğin örneği olan bir şairin anısına her zamankinden daha çok saygı duymak gerekir.

Gereksiz yere, temelsiz bir bilimsellik saplantısıyla, bir şairi orasından burasından çekiştirerek ve -Son paragrafta yapıldığı gibi -filozofçasına-sorularla bir yere varılamaz...

Kaynakça:

1 — Akyüz, Kenan, Batı Te'sirinde Türk Şiiri Antolojisi, Ankara 1970,
2 — Bayrak, Mehmet, Tevfik Fikret, İstanbul 1973,
3 — Deli Gönül, Mehmet, Tevfik Fikret'te Şiir - Düzyazı İlişkileri, Türk Dili (265)
4 — Mutluay, Rauf, 100 Soruda 19. Yüzyıl Türk Edebiyatı, İstanbul 1970,
5 — Sertel, Sabiha, İlericilik ve Gericilik Kavgasında Tevfik Fikret, İst. 1969.

OKUNABİLEN BELGELERE GÖRE

Ahmet Zeki MUSLU

Önce ozanlar çıktı gurbete
Sonra topraksızlar, işsizler
Böyle yazılı şiirlerde
Şiir ve ekmek değişerek
Bölüştüler yalnızlığı
Böyle anlaşılır şiirlerden

Önce ozanlar söyledi gerçeği
Sonra topraksızlar, işsizler
Böyle yazılı tarihte
Şiirler yasaklandı, ozanlar yargılandı
Diğerleri belleklerinde yaşattı kalanı
Böyle geçer tarihte

Ozanlar, topraksızlar, işsizler
Kimsesiz öldüler gurbette
Böyle yazılı gömüt taşlarında
Çok acı ve özlem çektiler
Türküleri kaldı geride
Böyle okunur gömüt taşlarından

YAŞANILMIŞ GÜNLERE DAİR

Ercan KESAL
Mayıs 1973

Nedir, nedir bu saçların hali?
Unuttun mu?
    Biz bir kavle ortak olmuştuk seninle,
Acıyı bir zehir gibi taşırdık da gözlerimizde
Sevdalı, güzel günlerden söz ederdik.

Nedir, nedir bu ellerin hali?
Hatırla bir yürek gümbürtüsündeki günleri.
Bilirsin, «isyan, isyan» diye başlardı her sözcüğümüz
Ufukta bir tek ada vardı, yalnız oydu gördüğümüz.

Şimdi, ayaklarımızın dibinde
Aykırı gölgeler taşıyorsak,
Kabahat yol yorgunu saçlarımızda değildir.
Belki, hep genç alınlarımızda bildik yaşamı
Belki suların çağıltısıydı, kulaklarımızı kapatan.

Lakin,
    «devran yine ol devran» deme sakın
    ve ırmağın akışını çıkarma aklından.

Sakla göğsündeki ateşi sevdiğim,
Sakla ve büyüt yangını
Unutma,
    biz bir kavle ortak olmuştuk seninle...

ÇIKMAZLARA ÇOĞALAN

NURSEMA ALDOĞAN

Çıkmazlığımı deşip durma öyle
yalnızlık çanları acımasızca teperken
kulaklarımı
buğulu gözlerinle
kinli bir atmaca gibi
üşüşme gözlerime
bunca acı
bunca hınç abanmışken
bir de sen mi
bir de sesin mi el atmış yüreğime

ya da akşamlar
ya da sevdalar karışmıs
ya da el değmemiş yüreklerin
tükenmiş çığlıkları
ve bu gümbürtüsü yerle göğü inleten
bu usul sokulan hançer gibi yaşam
hani umarsız bırakıldığında
anasız çocuklar gibi kalakalan
tohumsuz toprak gibi öksüz
yarınsız günler gibi beklentisiz
bulut üstünde çiğ tanesi yaşam

Ve sen tüm bunlara inat
inlet beni
sürdür doyumsuzluğu doyasıya algılamayı
tutsak arzuların özgürlük türküsünü
haykırmayı
bir fırçada
kızıla dönüşecek prusya mavisi tuvallerde
sarıyı aramayı

sonra leylaklar
sonra kızıl bir karanfilin boyun büküşü
ve bir yıldızın nergisleri öpüşü
hıçkırıklı insanların güneşe değen eli
bulut yüzlü çocukların gülüşü

işte bu soluk
işte bu sancı
işte bu yaşam
işte bu çağrısız gelen yabancı

ve şimdi sen
bazen bir çizik
bazen saçlarımdan ılgıt geçen rüzgârsın
birazdan dinginleşecek
birazdan azgın ırmaklara dönecek
ateşsiz kıvılcımlar
kumsuz çöller gibi
sevdalı geldin türküsüz gideceksin
ama yaşam
baştan sona şiir
tepeden tırnağa umut kesilecek

KİREÇ OCAĞI

İbrahim YILDIZ

taşı yakarken düşündüm Nazım'ı
bir insanlara bir duvarlara baktım
biraz daha kömür attım içime
biraz daha yaktım

badanalı duvarlar girdi gözlerime
bir içlerine bir yüzlerine baktım
biraz daha kömür attım içime
biraz daha yandım

yandım

SEN GÜLÜSTAN GİBİ

Ömer CİVANO

Vangölünde eser yeller delalım
ışıklar görünür Vestandan tek tek
seyrek, titrek
lavojan getirir dalgalar
Süphan gelin gibi
yani senin gibi, karşımda
gözlerime kardan duvar çekilir
 seni söyler
 seni ister bu gönül.
bir ateşsin içimdesin delalım
ben sana sevdalı
ben sana vurgun
bir mavi desmaldir ayrılığımız
Nemrut cıran gibi
yani hasretin gibi, içimde
ellerime kordan zincir vurulur
 seni gözler
 seni özler bu gönül
bir yel savurur perçemini
kokusu bende tüter
bir sevda ki içimizde
bizi yakıp köz eder
Vestan gülüstan gibi
yani sevdan gibi, kalbimde
yüreğime yılan zehir akıtır
 seni diler
 seni bekler bu gönül

SEVDANDIR TAŞIDIĞIM

Muharrem Ender ÖNDEŞ

Ne çok yoruldu gözleri
Onbeşinde kızların
Anlamak için mayısı
Bezeyip renklere dururken seni.
Biliyor musun?
Ne çok ağırlaştı elleri
Uykusuz dizgicilerin
Duyurmak için yaşamı
Ak kâğıtlara basarken seni
Biliyor musun?
Ne çok kavruldu yürekleri
Saz benizli ustaların
Taşımak için hasretini
Ağu tütün için kıyarken seni
Biliyor musun?

Ve
Ne çok sevdim
Ne çok sevdim ben seni
Kahrındı omuzumda taşıdığım
Koynumda mermin
Bir zeytin tanesi boyunca yaklaştım da yanına
Eylül'ün ayazında
Ölmedim.

Biliyor musun?
Biliyor musun?

Öykü

BOYNUZ BIYIKLI BABA

Cemil KAVUKÇU

Şak... şak... şak ediyor babanın tesbihi. Kapkara, hakiki Erzurum taşı. Cam kenarındaki mindere kurulmuş, cigara içip dışarı bakıyor. Büyük şeyler düşünüyor besbelli.

Minderin ot yastığı üzerinde şarap bardağı. Arada uzanıyor. Dolu bir yudum alıp elinin tersiyle siliyor bıyıklarını. Serçe parmağında kocaman şövalye yüzüğü olan el dizinin üzerine inip devinimsizce yatıyor sonra; damar damar, parmak üstleri kıllı.

Anne mutfakta; babanın şarap mezesi yapmak için getirdiği koç yumurtalarını (mezbahadan parasız alıp eve taşıdığı mendeburları) cazır cuzur bir tavaya atmış, ortalık kediden geçilmiyor.

Şak... şak... şak ediyor babanın tesbihi.

Kapkara, hakiki Erzurum taşı.

Oysa akşamdan önce elektrik direğinin altında, şapkasını ensesine atmış havaya bakıyordu. Allahın gizlendiği mavi kubbedeydi beyaz leke, yeryüzüyle alay ederek uçuyordu. Öylesine yükseklerdeydi ki, Salih başını iyice dikip ellerini siper etmeden göremiyordu; gökyüzü çok büyüktü, başı dönüyor gözleri kararıyordu.

Koşmaya başladı. Ayakları kıçına vurasıya koşuyordu. Kınalı, babasının kocaman avucundaydı. Başını bir ileri uzatıp içeri çekiyor, küçücük bir bilyayı andıran gözünün üzerine bir perde inip kalkıyor, inip kalkıyordu.

Birden Hacıkarı'nın sesi:

— Kıız Meleek!... Nerde kaldın acuze...

Leke bembeyazdı mavi atlasın üzerinde. Taklalar atıyor, bir alçalıp bir yükseliyor, dünyaya göz kırpıyordu.

Salih, göğsü küçük bir körük, babasının yanına vardığında Kınalı'yı atıvermişti.

Salih koşmuş koşmuş... tam babasının yanına varınca...

pat pat pat Kınalı havalanıvermiş...

Çok hızlı koşmuş, ciğerleri sancımış, soluğu yakmış kavurmuş içini ama, salmıştı Kınalı'yı babası ve kocaman ellerini birbirine çarparak güç veriyordu ardından: Huryaa! Gülüyor gibi oldu yüzü, altın dişi de bıyıkları arasından göründü. Sonra ağzı da, altın dişi de hep öylece kaldı.

Kınalı pat pat pat yükseldi.

Bir bisikletli geçti hiç onları umursamadan. Kartal tipi gidonunu kazık gibi kavramış, başı örme takkeli bir göçmen; ona neydi Kınalı'dan, maviliklerde takla atan beyaz güvercinden, kuş gardiyanı babadan... Belki ıslığında bir 'memleket' havası, yarına kalmış işlerini düşünüyordu.

Sonra Hacıkara'yı avaz avaz bağırtan, bir ekmeği bebek tutar gibi kavramış, sakız çiğneye çiğneye yürüyen Melek...

Gökyüzüne dikkat kesilmiş bir kediydi şimdi baba, kıçına eklenmiş kuyruğuyla paldır küldür.

Kınalı, beyaz lekeye doğru uçuyordu.

Melek sokak kapısının önünde sümüğünü çeke çeke ağlıyordu. Ya onu; «acuze» diye bağırıp ekmeği zamanında ulaştırmadığına kızan (yamuk dudaklarının arasında gün boyu sallanırdı sigarası) Hacıkarı, ya da sinir küpü-isterik çığlıklarıyla zaman zaman mahalleyi ayağa kaldıran-annesi dövmüştü. Bir gün de dayak yemeyip ağlamasa şaşardı zaten Salih. Burnundan kandil gibi sarkan sümükleri dudağına dek iniyordu, sidik ve bok kokuyordu Melek. Ama Ayşegül televizyon çocuğu gibiydi, efendimli, lütfenli konuşuyordu. Yüzü tertemiz, pırıl pırıldı. Sabun kokuyordu, kolonya kokuyordu ve sümüğü hiç akmıyordu. Saçlarına da iki kırmızı kurdela bağlıyordu annesi. Salih ondan çok utanıyordu.

Kısılmış gözleri çizgi çizgi babasının, sarı süzgeci bıyıklarına gömülü sigarasının külü ise upuzun, bükülmüş, düştü düşecek. Umrunda değil şimdi sigara migara, Kınalı yabancıyı tavlar mı, tavlamaz mı hesabında kafası.

Masmavi gökyüzünde yan yana uçuyorlar. Bir o Kınalı'yı kovalıyor, bir Kınalı onu. Takla da atıyorlar. İkisi de kaçsın istiyor Salih, o karanlık kafese, kuş boklarıyla dolu tüneklere, mutfakta kavrulan soğan kokusunun içine dolduğu gurul gurul, tutsak güvercin homurutlarına dönmesinler istiyor. Uçsunlar... uçsunlar... kafeslerin olmadığı ve kuşların alınıp satılmadığı bir yerlere gitsinler.

Babasının iki serçe parmağını da ağzına sokarak çaldığı cin ifrit bir ıslık sokakları inletiyor: Hadi gelin artık!

Melek de yok şimdisokakta, çekip gitmiş.

Kınalı ile beyaz leke karşı evin kiremitliğine iniyor. Kimbilir neler diyor onu razı etmek için Kınalı, nasıl kandırıyor?

Kocaman kedi yine baba.

Salih eve doğru koşuyor: Gidemediler, kaçamadılar...

Ve iki kuş ne zaman taş avluya iniyor, yemleri gagalaya gagalaya babasının kuş hapis damına giriyor. İlgilenmiyor.

Anne yorgun argın gelip tavada cazırdayan koç yumurtasını sofraya koymuştu. Koymamıştı da atmıştı Hadi zıbar! Belâ arıyordu sanki akşam akşam. Baba; gözleri duvarda bir yerlerde çakılı, dalgın dalgın bıyık sıvazlıyor olmasa o tavayı kaptığı gibi camdan fırlatırdı ki, bir de yediklerı sıra dayağı yanında kalırdı. Babanın iki paralık keyifinin içine etmeye kim cesaret edebilirdi?

Kapkara Erzurum taşları ötüyordu: Şak... şak... şak.

Yine yarı çorba yarı yemek, kuru fasulye kaşıklayacaklardı onlar, bulgur pilavı, turşu. Baba ise dinimizin haram ettiği hayvan taşakları yiyip şarap içerek boyunca günaha batacaktı.

Sinek pislikleriyle benek benek, hastalıklı sarı bir ampul yanıyordu.

Baba şarap şişesini kavradığı gibi bardağına yarıdan çok doldurdu. Lık lık ediyordu şişe. Üzerine de coca cola kattı.

Ampulde hep sinek pislikleri.

Sonra birden gök gürültüsü bir ses.

— Ne o kız... kalk git anan sümüklerini silsin.

Hasibe taşlanmış it gibi kıçın kıçın kaçtı kapının ardına. Baba kuş ta tutmuştu bugün ya, yine de bir terslik vardı üstünde. Değil mi ki rakı yerine şarap almıştı, birşeyler yanlış gibiydi ve Salih hiç yoktan bir tokat yiyebilirdi.

Kara bir çalılık gibiydi bıyıkları. Salt siyahlaşsın ve beslensin diye mum isine tutulmuş fındıkiçi sürülürdü ayna karşısında; suratını sürekli büzüp gererek, korkunçlaştırıp gülünçleştirerek... Sonra da bıyıkları arasından, yarı aralık ağzından görünen altın kaplama dişi...

Ayna karşısında kendini bıyıkların karşı konamaz çekimine veren bu dünyalar sarısı parıltı, gün gelir yırtıcı bir hayvana dönüştürürdü yüzünü. Dinden imandan çıkmış bir surat baba denen canavarda, şakağında bir damar zonk zonk vurur, alnında kalleş ter tomurcukları birikir— ve nedense ille—altın dişi dudaklarını yarıp paralayarak çalı karası bıyıklarının arasından fışkırırdı.

kahpenin deyyusun oğlu
der vururdu
ne konu yetişirdi çocuk hayvan çığlıklarına ne komşu

Döverdi de, söverdi de, babasıydı. Ama böyle babanın şarap bardağına itler edeydi. Baba değil, altın dişli, boynuz bıyıklı bir canavardı.

Kimi de şeytan gelir kışkırtırdı Salih'i. Çarp kapıyı, fırla, derdi. Koş, hiç ardına bakmadan, soluğun yettiğince koş... Sonra istasyonda nerden gelip nereye gittiği belli olmayan, kapkara dumanlarıyla alabildiğine görkemli, naralanarak koşturup giden vagonların birine atla... bir köşeye büzüş...

namussuzun orospunun dölü
der vururdu

Ama para bulup da içti miydi melekti —ne keramet?— ve bu kez insanca açılmış bir ağızdan çıkan, yerli yersiz kahkahalar arasından yumuşak yumuşak ışıldardı o dünyalar sarısı parıltı. Felek kahpeydi, öyle derdi. Der demez de yumruğunu indirirdi sofraya —eğer minderdeyse pencere pervazına— sular dökülür şişeler sallanırdı. Korkmazlardı. Feleğe duyulan bu öfke hiçbir zaman onlara yönelmezdi Şu felek de neyin nesidir diye çok düşünürdü de soramazdı Salih. Babasının çok kızdığı, babasından katlarca kat acımasız bir deyyustu kuşkusuz (üstesinden gelebilse sağa sola yumruklar indirip ilençler yağdırır mıydı?) Babasının hakkından gelse gelse bu Felek denen herif gelirdi.

Hep parası olsaydı da hep içseydi keşke babası .Otuzbeşlik rakının metal kapağını tıkırdatarak açışında bile inanılmaz bir büyü, insanı dehşetle sarsan bir güç vardı. Kapağın açılışı, bardağın yarıya dek dolduruluşu, doldurulduktan sonra şişenin ağzını bıyıklarına gömerek derin derin soluması, ardından da içten bir «oh» la tepeden tırnağa boşalması ve sürahiyi kapıp lık lık diye su doldurması ve rakının bulanması ve tüm odayı bir rakı-yani erkeklik-kokusunun kaplaması ve dolu dolu bir yudum aldıktan sonra alnında ve göz altlarında biriken çizgiler ve yine içten bir ohh ve çatala uzanan, oradan da peynire dalan bir türlü aklanmamış kara çatlaklı eller.

ve kahpe felek
ve altın dişli kahkahalar

Ama kuşlar tutsaktı. Babası kanlı gözlerini kısarak, kimi de kara bıyıklarını sıvazlayarak bakardı onlara.

Benim babam en kuvvetli, derdi Salih. Hadi ordan lan, derlerdi, serserinin teki senin baban. Babası adına ve babasının serseri olmadığını kanıtlamak için dövüşürdü. Ama babası, korku salan bıyıkları ve parıldayan altın dişiyle ne bilsindi bunu.

Sonra da annesine sorardı: Babam serseri mi benim?

Gebersin köpoğlu, derdi annesi de.

Kahvenin içi iyice görünsün diye ellerini alnına siper ederek cama dayar ve içeri bakardı. Dudağının kıyısından hiç eksik olmayan sgarasıyla babasını izlerdi bir oyun masasında.

dükkân denen kulübede bir kilit

(Dükkân değil de bir kulübeydi orası. Eski ayakkabı onarıyor, gizli pençe yapıyor, topuk takıyor, dikiş vuruyor, patlamış futbol toplarını yamıyordu. Hiç çırağı yoktu. Çoğunluk kapalı oluyordu, bu nedenle de onarılacak eskilerini zamanında alamayan müşteriler giderek azalıyordu. Daha az gelir, daha çok öfke yani. «Kuşçu mu?» diyorlardı, «geyiğin teki o...»)

Okey denen şeyi oynardı çoğunluk ve oyunun sonucuna göre ya insan olurdu gecesi rakı içerek, ya da canavar. Babasının insanlaştığını şakkadak çakardı Salih oyun masasında ve ossaat içeri dalarak omuz başında biterdi. Başka zaman olsa sinsilesine söverek dışar atacağı yerde elini cebine daldırarak ne tuttursa verir ve başından savardı.

Anne mutfaktaydı. İkinci koç yumurtasını kızartıyordu. Baba bardağı dibine dek içmiş yenisini dolduruyordu. Dışarıda iki köpek, sonra beş köpek, sonra yüz köpek kuyruklarını aynı anda yitirmiş gibi bağırıyor, hırlaşıyor veuluyorlardı. Ampule pisleyen sinekler korkularından bir yerlere sığınmışlardı. Çünkü sinekler geceden çok korkarlardı ve çünkü gece oldumuydu sinek helâları kudurmuş gibi ışırdı.

Sailh, Hasibe, Zaliha kuru fasulyenin suyunu kaşıklıyorlar. Bir gözleri babadaysa bir gözleri de yarılanmış aile boyu coca cola şişesinde. Babanın şarabı bitince artanı onlar içerdi. İçebilmeleri içinse babalarının şarap denen zıkkımı bitirmesi gerekirdi.

— Yürün len, yürün... şu boku adam gbi içelim be... tok evin aç kedı'eri...

Dağıldılar. Şamar vardı işin ucunda, tekme vardı. Dağılıyorlar ama yine de tam ayrılamıyorlar masanın başından. Babadaki kurulma da neyin nesiydi, içecekse içsindi... Ne vardı sanki tesbih şaklatarak uzun uzadıya baktığı Allahın duvarında?

— Kapayın len radyoyu, yatsı okuyo!

İsterse şarkı türkü olmasın da konuşsundu radyo, ezan duyuldu muydu kapanırdı hemen. (Rahmetli pederinin nasıhatı) Sofradan da şöylecene, yalancıktan bir geri çekilir —eğer oyun masasındaysa kâğıtlar ters çevrilerek— ezanın bitmesi beklenirdi. Rakı şarap için günaha girerdi ya, bir yandan da Allahtan korkardı. O iş başkaydı, öbür iş başka.

— İçin len, coca cola için deyyusun evlatları.

İzin çıkmıştı, patırtısızca şişenin üzerine çullandılar.

Oda soğurdu sonra. Yorganın altında ayaklarını karnına doğru iyice çekerek, ya da Zaliha ile Hasibe'ye sarılarak uyuyuverirdi. Birden, göz açıp kapamaya olurdu sabah. Ezanlar önce uzak mahallelerden duyulur (rüzgârlı sabahlarda kesik kesik geliş gidişlerle) sonra bir başka camiden, en son da onlarınki okurdu. Annesi bir kez: «Bizim müezzinin kuıcğına şeytan işemeden kalkmıyor» demişti. Burnundan çıkan çatlak bir sesle yaydıra yaydıra öyle bir okur, öyle bir uzatırdı ki, yanık bir türküyü dinliyor gibi olurdu. Ya da bir yakarış, çaresiz bir inleyiş gibi gelirdi sabah ezanları.

Babası ard arda yellenirdi uykusunda. Hasibe de donuna işerdi.

Sabahları çok pis kokardı oda.

Aynı odada yer yataklarındaydılar. Annesi donuna işediği için hep döverdi Hasibeyi. Hocalara götürmüş,kurşunlar döktürmüş, küllü sular içirtmiş, apışarasına okunmuş yumurta bile bağlanmıştı. Ama Hasibe inadına işıyordu.

Önce annesi kalkardı, sırtına hırkasını geçirir, solgun yüzü ve dağınık saçlarıyla fırınlı sobayı yakmaya çalışırdı. Ne güzeldi annesinin gözleri, hele sabah sabah solgun ve uykulu yüzü... O hırkl da hep vardı, annesini bildiğince, annesi kadar.

Bir zaman sonra soba üzerine çaydanlık tıslamaya başlardı.

Yemek, börek, çay, hamam suyu... her iş bu sobada görülürdü. Ama eskimişti artık, annesinin hırkası gibi hep varolan bir nesneyi o da. Yalnızca boruları silkeleyeceği zaman sökülürdü, onun dışında hep aynı

yerindeydi. Tenekesi çürümüş, üzerinde yer yer delikler oluşmuştu. Sabah alacasında yanarken, sanki birçok adam sigara içiyormuş gibi, leblebi büyüklüğünde bu delikler kırmızı kırmızı ışırdı. Annesi de artık bunun eskidiğini, ne de olsa tenekeden olduğunu, sac olanlara özendiğini yineleyip duruyordu ama, anlayan kim... Babası, dudağının kıyısında tüten sigaradan sağ gözü yumuk, annesi yakınırken sobayı inceler: «Bu kışı da çıkarsın hele... hem daha çok iş var bunda» der, eliyle kapıyı çalıyormuş gibi tok tok tenekesine vururdu.

Yaz gelir, sonra yine kış olur ama soba hep aynı köşesinde, delikleri biraz daha çoğalmış, oflaya puflaya bir kışı daha çıkarmaya çalışırdı.

Arada baba, gözleri rakıdan kıpkızıl keyiflenince: «Kız Hamiyet, derdi, sana şöyle sacdan bir soba alayım, uğraşma şu külüstürle.» Anne omuzunu silker, pek inanmaz görünürdü. Rakıdan olduğunu bal gibi bilirdi de, «Ne zaman alacakmışsın?» diye sorardı yine. Öyle gecelerin çoğunda soba zamansız yanar, Salih'i uykusundan uyandırır, yorganın altında tere batmış olurdu. Sobanın üstünde tıslayarak ısınan kocaman bakraçta ve bu süreci izleyen yüklükte yapılan hamamda Salih'in küçücük kafasını kurcalayan bir giz vardı ama, ne olduğunu bilmezdi. Yalnızca hem annesine, hem de babasına kızardı o anda.

Babasının ağzı açık olurdu çoğunluk ve horlardı. Çalı karası bıyıkları kıpır kıpır titreşirdi her solukta. Nasıl horlamaysa bu, odaya bir traktör sokmuşlar da çalıştırmışlardı sanki.

Ve gürültüyle yellenirdi arada, dünyadan habersiz.

— Hadi kalk, diye dürterdi annesi, çay hazır, kalk ekmek yiyelim.

Aslanlar gibi esnerdi.

kalkardı sonra göz altları torba torba
kalkardı sonra saçı başı darmaduman
kalkardı sonra yorganı tekmeleyerek ve olura olmaza söverek

Annesi ibrikten eline su döker, o da yüzünü tokatlarcasına yıkardı. Sonra yataklar toplanıp sandıklığa kaldırılır ve kara kareli bohça yere serilirdi.

kara kara zeytinler yenirdi bir yandan
ve keçi pislemiş gibi öbek öbek çekirdek birikirdi sinide diğer yandan
şaşılacak derecede büyük lokmalar çiğnenirdi küçücük ağızlarda bir başka yandan

Sonra gümm diye çarparak kapıyı basar giderdi çalışıp çalışmayacağı belirsiz dükkânına; ya da sürekli bıyık burularak gün bıçaklanan okey masalı kapanlarıyla kahve köşelerine.

kuşlar da Salih de Zaliha da hasibe de anası da tutsak kalırlardı
boynuz bıyıklı babanın zindanında

YÜREKLİ BİR OZANDAN BİR YÜREK BİZE

HÜDAİ ÜLKER

Berlin eylül ayının güneşli bir pazar gününü yaşıyordu. Güneşli ama sıcak olmayan bir gün. Sonbaharın girmesiyle birlikte Almanya'nın yıllardan beri geçirdiği en sıcak yaz da geride kaldı. Ama güneş vardı ya, masmavi bir gökyüzü vardı ya, yeterdi. Bugün bir ozanın şiirleri ve söyleşisi içimizi ısıtacak, yüreğimizi sevgiyle dolduracaktı. Açık ve mert sözlü, yaşamında sevgi ve dostluktan başka şeye yer vermeyen, «Ben ben değil sizlerden bir parçayım. Bu yürek sizin.» diyen bir ozandan söz ediyorum. Orhon Murat Arıburnu'ndan başkası değil bu ozan.

Kreuzberg'te, yani kimine göre Küçük İstanbul, kimine göreyse Berlin'in en bakımsız semti Kreuzberg'te, dinleyicilerin tıka basa doldurduğu bir lokaldeyiz. Karşımızdaki masada Orhon M. Arıburnu ve onu anlatacak ozan ve yazarlar oturuyor. Adnan Binyazar, Güney Dal, Gültekin Emre ve Ertekin Özcan çeşitli yönleriyle ozanı anlatacaklar bugün. Bu anlatılar sırasında da sözü ara sıra Arıburnu alacak ve anılarını anlatıp şiirlerinden örnekler sunacak.

Yazar Güney Dal, Arıburnunun Express Edition'da yayımlanan «Bu Yürek sizin» kitabında da yer alan ozanı tanıtıcı bir yazıyı okumakla söyleşiyi açtı: «15 Aralık 1920'de doğan Orhan M. Arıburnu Haydarpaşa Lisesi'ni bitirdi. İstanbul Üniversitesi Hukuk ve Edebiyat fakültelerinde okudu. Gazetecilik, öğretmenlik, pilotluk yaptı. İlk şiirini 1936'da «Edebiyat» adlı dergide yayımlayan sanatçı, 1947'de Türkiye'de dünyanın ilk «Resimlendirilmiş Şiirler sergisi»ni açtı. Şiirleri Almanca, İtalyanca, İngilizce, İspanyolca, Rusça, Bulgarca, Estoncaya çevrildi...»

Burada ozanın doğum tarihi olarak geçen «15 Aralık 1920» nin bir yanlışlık sonucu bu biçimde yazıldığı, asıl doğumunun 1916 olduğunu ozanın kendisinden öğreniyoruz.

Arıburnu'nun hepimizce bilinen oyunculuğu ve filmciliği üzerine ise yazıdan şunları öğreniyoruz: «1946—1947'de ilk filmini yaptı. Elliden çok senaryo yazdı ve bir o kadar film (Yüzbaşı Tahsin, Kanlı Para, Gün Doğarken, Sürgün, Tütün Zamanı, Prangasız Mahkûmlar, İçimizdeki Boşluk, vb.) çevirdi. «Kanlı Para filmiyle senaryo yazarı, rejisör; ve aktör olarak üç ödül kazandı...»

Yazının bundan sonrasından da ozanın Berlin'deki tiyatro çalışmalarını ve öteki edebiyat etkinliklerini öğreniyoruz.

Güney Dal'dan sonra Adnan Binyazar: «Dünyanın en zor işlerinden biri bir ozanın yanında kendisini anlatmaktır.» diyerek söze girdi ve ardından Türk şiiri üzerine, özellikle 1940 kuşağı ve Arıburnu'nun buradaki yeri üzerine bir konuşma yaptı. Binyazar Kırk Kuşağı'ndan önce van ve Halk şiirinin bir «klişe şiir» niteliği taşıdığını ve Servet-i Fünun şiirinin halktan kopuk bir şiir olduğunu belirtti.

Namık Kemal'in şiirine ve Halkçı akımın tarihçesine de kısaca değinen Binyazar, sözü Kırk Kuşağı'na getirerek bu akımın Türk şiirine bir özgürlük getirdiğini vurguladı. Ancak özgür nazımla yazılan bu şiir türü ilk zamanlar yadırganmıştı. Bunları şiirden saymayan, istenirse böylesi şiirlerden bir kerede yüzlercesinin yazılabileceğin söyleyenler çıkmıştı. Ancak bunları söyleyenler bir bir yitip giderken, özgür nazım şiiri zamanla kendine sağlam bir yer etmiş, günümüz edebiyatını da büyük ölçüde etkilemişti. Binyazar bundan sonra sözü Arıburnu'na getirerek, onun şiir anlayışını ve Kırk Kuşağındaki yerini irdeledi.

Sözlerini Arıburnu'nun şiirlerinde imge olmadığını ve onun şiirlerinin yazısız karikatürler gibi bir çarpıcılık taşıdığını belirterek bağlayan Binyazar, buna örnek olarak ozanın şu şiirini okudu:

SELİM Seliiim/ Selim/ Bu eller kimin/ Benim/ Bu gözler kimin/ Benim/ Aferin Selim/ Seliiim/ Selim/ Bu dağlar kimin/ Benim/ Bu bağlar kimin/ Benim/ Yapma Selim/ Seliiim/ Selim/ Uçan Kuşlar kimin/ Benim/ Esen rüzgâr kimin/ Benim/ Allah mısın Selim/ Aaah Selim/ vah Selim/ Bu insanlar kimin/ Benim/ Kör ol Selim.

Bu sırada söze Arıburnu girdi: «Benim hakkımda konuşanların arasında birşeyler söylemek tuhaf geliyor bana. Ama bugünün onurlu yazarı adamın yüzüne baka baka doğruyu söylüyor. İşte bu da tuhaf gelmiyor bana; övünüyorum bununla. Ay'da şiir yazılmaz. Nerede insan varsa şiir oradadır. Şiirlerim sizden gelip size gider. Buruksa sizden, güzelse gene sizdendir.

Bir kaç ay önce bir kalp rahatsızlığı geçirmiştim. Epey hastanede yattım. Bir gün ozan dostum Yüksel Pazarkaya hastaneye beni ziyarete geldi. Hal hatırdan sonra başucumda bana yıllar önce yazmış olduğum şu şiiri okudu: İNADIM İNAT İstediği kadar/ Su alsın kunduram/ Gemi değilim/ Batmıyacağım/ Tutsunlar cehenneme/ Atsınlar beni/ İnadım inat/ Yanmayacağım/ Vursunlar belime/ Kahrolsun vücudum/ Yıllarca kahırdan beter olmuşum/ Ölmeyeceğim/ İstediği kadar/ Dönsün bu dünya/ Yaşadım/ Yaşıyorum/ Yaşayacağım.

Bu şiirle birlikte Pazarkaya bana yıllar önce söylediklerimi anımsattı. Ve: «Hadi bakalım üstat, sözünde dur şimdi» dedi. Onun için ben de Yüksel'i utandırmayacağım ve yaşayacağım. İnadım inat...»

Ozan Gültekin Emre Kırk Kuşağı'nın ortak özelliklerini, bu kuşağın çektiği acıları ve o zamanki toplumsal sorunları anlattı. Daha sonra da O. Veli Kanık ve Arıburnu'ndan birer şiir okuyarak, iki ozan arasında benzerlik kurdu. Arıburnu ise bu görüşe katılmadı ve: «Şiirlerimizde O. Veli başka ben başka şeyler diyoruz» dedi.

Gene Arıburnu anlatıyor: «1947'de bir şiir sergisi açmayı tasarlamıştım. Fikrimi şair dostlarıma açtım, ancak kimse kabul etmedi bu işi. «Bizi millete güldürmek mi istiyorsun Orhon?» dediler. Baktım olacak gibi değil, sonra bu sergiyi bir başıma açmaya karar verdim. İstanbul'da, aydın kşilerin uğrak yeri olan bir semtte gerçekleştirdim bunu. Serginin kapısına bir kordele germiştim. Kapının üzerine astığım bir levhada da şunlar yazılıydı: «Şiir sergisinde kurdele kesilmez, altından geçilir» Bu kurdele sergi boyunca gerili kaldı. Sergiye her gelen eğilip kurdelenin altından içeri giriyordu. Bu durum üzerine bazıları şöyle düşünmüştü: «Acaba Arıburnu bizi kurdelenin altından geçirterek şiirlerine selam mı durduruyor?»

Nitekim şiir sergisi büyük ilgi gördü. Bir tanıdık sergiyi gezdikten sonra yanıma gelip şunları söyledi: «Bu sergiye alay etmek için gelmiştim ancak saygı duyarak ayrılıyorum. Teşekkür ederim.» Sergiyi dolaşanların düşüncelerini yazdıkları bir defter vardı. İşte bu defterden bazı dostların düşünceleri: «Orhon Arıburnu'nun şiirlerini gerçekten severdim. Şimdi sevgim hayranlığa varıyor. Seni tebrik ederim Orhon, varol. Nahit Ulvi.» «Cesur Orhon, cesaretini ve seni tebrik ederim. Nehire Yamaç» «Şiirin günlük hayata doğru yayılmasına yardım edecek bu güzel sergi için seni tebrik ederim. Sabahattin Kudret Aksal.»

«Her kelimesi, her çizgisi, her jesti orijinal olan Orhon M. Arıburnu bir sihirbazdır. Şiirlerine hayran olduğum dostumun bu orijinal fikrinin ötekilere önayak olmasını dilerim. Sait Faik Abasıyanık.»

Son konuşmacı Ozan Ertekin Özcan'da Arıburnu'nun Almanya'da yaşayan işçiler için yazdığı şiirler ve sahneye koyduğu oyunlar üzerine konuştu. Arıburnu 1976 yılından beri Berlinde birkaç oyun sahnelemişti. Bunlardan ilki kendi yazdığı «İnsan Gürültüye Gitmese», sonuncusu da geçen yıl oynanan, O. Asena'nın «Şeyh Bedrettin»i idi.

Özcan'ın konuşması sırasında Arıburnu'nun Almanya üzerine yazdığı Bu Yürek Sizin, Stop, Ekmekten Utan ve Auslander Necla gibi şiirleri okundu. Bu Yürek Sizin şiirini Arıburnu ayağa kalkıp tüm Almanya'da çalışanlar için kendisi okudu: BU YÜREK SİZİN Almanya'nın ortasında Ahmet/ Almanyanın ortasında Mehmet/ Ayşeler/ Fatmalar/ Darmadağın kıyamet/ Almanyanın ortasında bir Anadolu/ Bir gözü güler ekmek için/ Bir gözü ağlar dert dolu/ Bir yürek ikiye bölünmüş çaresiz/ Anayurtta, Anadoluda kalmış yarısı/ Yarısı Almanyadaki Anadoluda/ Din meyen bir baş ağrısı/ Bir başka gariplik/ Bir ince sızı/ Nasıl yaşar bölük pörçük bir insan/ Bir gözü ağlayıp/ Bir gözü gülerken/ Bir vücuttan

iki post cıkartılırken/ Bir işçi iki kez sömürülürken/ Nasıl yaşar/ Geldim gördüm sizleri can kardeşlerim/ Başımı yolunuza koydum, ellerim sizin/ Akları karaları ayırmak için/ Dağları sizlerle devirmek için/ Sizlerle yanyana savaşmak için/ Daha da güçlüyüm/ Bu yürek sizin.»

Arıburnu anlatıyor: «Erlangen'deki bir şiir gününe gitmiştim. Bahçede otururken bir ara yanıma birdostumun küçük kızı geldi. Elinde ağaç yaprakları vardı. «Amca» dedi «Buyaprakları şu kuru ağaca takmama yardım eder misin? Tüm ağaçlar yemyeşilken, bu ağacın kupkuru durması üzüyor beni. Yerimden kalktım. Yaprakları ağaca takmaya koyulduk. Biraz sonra kuru ağaçta ötekilere benzemişti. Kız sevinçle yanımdan uzaklaşırken ardından baka kaldım. Bu olay beni çok duygulandırmıştı. İçimden hemen oracıkta bir şiir yazmak geldi. Ancak yazmadım, yazamadım. Utanmıştım. Ben bu şiiri sadece yazacaktım çünkü. Oysa bu küçük kız şiiri yaşıyordu.»

Söyleşi Arıburnu'nun okuduğu şu şiirle son buldu:

YETMEZ Mİ Önce ozanlar ölsün/ Sonra, hiç kimse/ Varsın ozansız kalsın dünya/ Barışı/ İnsanlığı/ Sevgiyi/ Yarattılar ya!

Şiir söyleşisini dinleyenler salonu yavaş yavaş boşaltırken, ben de aldığım kitabı imzalatmak için Arıburnu'nun masasına yanaştım. O kitabı imzalarken: «Hocam» dedim «Anladığım kadarıyla 1940 yılından beri şiiriniz de öz ve biçim yönünden bir değişiklik olmamış. Siz ne dersiniz bu saptamaya?» Yüzünde bir gülümseyiş beliriyor: «Öyle olmuş değil mi?» dedi. «O zamanlar kendimize bir yol seçmişiz, bugün halâ aynı yolda ilerliyoruz. Sonra çabucak iki şiir okuyor bana: «Bak mesela 1946 yılında demişiz ki, NASIL SEVMEM BU DÜNYAYI Nasıl sevmem bu dünyayı/ insan eli değmiş her yere/ Evlere/ Caddelere/ Makinelere/ Nasıl sevmem bu dünyayı/ İnsan/ İnsan doğuşum bir kere.» Ve şimdi de diyoruz ki (1982'de) SANA BİR ÇİÇEK Sana bir çiçek veriyorum/ Zor günlerin çiçeği/ Karanlıkta açan/ Sana bir çiçek veriyorum/ Özgürlük çiçeği/ /Solmayan/ Durmayan/ Çoğalan/ Bir çiçekki/ Sevdikçe güzelleşir insan/ Sana bir çiçek.»

Sonra başka bir konuya geçiyorum. «Hocam bu yıl izindeyken İzmirli Ozan dostların sizin 47'de açtığınız şiir sergisine benzer bir sergi açtıklarını duydum. Adını da «Sesli Şiir Sergisi» koymuşlar. Kasetlere kayaedilen şiirler teypler aracılığıyla izleyicilere dinletilmiş.» Arıburnu'-nun gene yüzü güldü: «Ne güzel bir şey!» dedi. «Demekki bizim 1947'de tek başına yaptığımızı onlar bugün grup olarak yapmışlar. Üstelik bugünün şartlarına uyarak Sesli Şiir Sergisi demişler. Kutlarım doğrusu.»

Salon boşalmıştı. Son olarak ozandan henüz yeni yazdığı, beni çok duygulandıran «Auslander Necla» (Yabancı Necla) isimli şiirinin bir kopyasını istedim. Hem kendim için, hem de İzmir'deki dostlara göndereceğimi söyledim. Arıburnu elindeki büyük çantayı epey karıştırdı ancak bulamadı. «Önemli değil hocam» dedim. «Başka zaman verirsin.» Oysa beni duymamış gibi halâ karıştırıyordu çantayı. Sonunda buldu. Yaprağı elime uzatırken: «Berlinde ve Almanya'da bu biçimde çok Necla var.» dedi. «Biz şiirini yazdık, sizler gibi genç arkadaşlar da öykülerini, roman

larını yazmalı...» ELİMDE ALMAN PASAPORTU ADIM NECLA/ Berlin de doğdum/ Berlin de büyüdüm/ Kreuzbergte geçti günlerim/ Adım Necla/ Kara kaşlı, kara gözlüyüm/ Saçlarım siyah/ Auslanderim/ Güzel değilim./ Berlinde doğdum/ Berlin de büyüdüm/ Almanca öğrenirken/ Uçtu gitti anadilim/ Adım Necla/ Saçlarım Siyah/ Her gören tanır beni/ Auslanderim/ Güzel değilim/ Neden sanki mavi değil, yeşil değil gözlerim/ Ben sarışın olmak/ Alman olmak/ Ben güzel olmak isterim./ Berlin de doğum/ Berlin de büyüdüm/ Kreuzbergte geçti günlerim/ Çok sevdim Almanları/ Elimden geldiğince değiştim, seviştim/ Ama değişmedi gözlerim/ Değişmedi rengim/ Ben sarışın olmak/ Alman olmak/ Güzel olmak sterim/ Adım Necla/ Auslanderim/ Güzel değilim/ Berlin de doğdum/ Berlin de büyüdüm/ Kreuzbergte, Diskolarda geçti günlerim/ Babam boşamış anamı/ Ana yüzü, baba yüzü görmedim/ Kimseler tutmadı elimden/ Ben nelere alışmadım/ Alıştım da, dağıttım, devrildim/ Bir acı var içimde taa içimde/ Auslanderim/ Elimde Alman Pasaportu/ Alman değilim/ Türk değilim/ Sarışın olmak/ Alman olmak/ Güzel olmak istedim/ Kırıldı bütün aynalarım/ Birgün orda/ Birgün burda/ Birgün şurdayım/ Birgün ayıptır söyleyemem!/ Elimde Alman pasaportu/ Adım Necla! İşsizim/ Yaar bana bir eğlence/ D o l d u r ! »

Orhon M. ARIBURNU 1980—83 Berlin

HALK ÇAĞI+

HAMDULLAH KÖSEOĞLU

ALİ YÜCE'NİN ilk şiir kitabı «Boyundan Utan Darağacı» adıyla umut dizisinde yayınlanmış. İçinde çok güzel şiirler var. Ne yazık ki gereken ilgi gösterilmemiş. Sanat etkinliklerinin uzağında olan bir çok yazar, ozan gibi onun da adını çok geç duyduk. Oysa elli-beşine varmış, durmuş, oturmuş bir ozan. Onu geç tanımanın utancıyla açıyorum Halk Çağı'nı.

Üç ödüllü küçük bir kitap. Beş bölümden oluşmuş. İçerdiği şiirler, biçimsel yönden ikiye ayrılıyor. Alışık olduğumuz biçimde yazılanlar, sözcüklerin yanyana dizilişiyle kurulanlar.

«hastane koridor iskarpin ökçe
kep gömlek bel göğüs hemşire
çıkı tak / çıkı tak / çıkı tak»

Görüldüğü gibi geleneksel dize yapısı, dizgesi yok. İlk bakışta sözcükler, gelişi güzel dizilmiş, sıralanmış izlenimi veriyor. Oysa oldukça çaba gerektiren bilinçli bir sıralama. Bu özellikteki şiirlerde, sözcüklerin çağrışım gücünden, anlam yakınlıklarından, söz dizimi içindeki etkinliklerinden yararlanılıyor.

«İniş yokuş kağnı eşek yaya
....
beklemişim beklemişim beklemişim»

Anadolu'da, köprüsüz suların içine 'atlama taşları' yerleştirirler. Köprü ödevi, işlevi görür bu taşlar. Dilbilgisi kuralları gözetilmeden sıralanan bu sözcükler de, anlamlı bir bütün oluşturarak aynı işi görürler.

«tüfek yumruk sopa seferberlik
yirmi kişiye bir kara somun» (s.10)

Birinci dizede anlam, görüntü, ses, yakınlık ve çağrışım etkinlikleri gözetilerek dizilmiş sözcükler. İkinci dize ise, bir çeşit bağlama, yapıyı bütünleme işlevi görüyor.

«Yunus halk ekin toprak
kıraç kurak bozkır çorak
açlık kıtlık ekmek saman
....
Hacı Bektaş buğday nefes» (s. 42)

Bu özellikteki şiirlerde söz, bilinen kurallar ve ilkelerle belirlenip sınırlanmadığı için, ortak bir yaratımla daha bir üreyip çoğalıyor bellekte. Bu yolla okuyucuya, özgürce algılama ve yorumlama olanağı da sağlanmış oluyor.

+ HALK ÇAĞI, Ali Yüce, Yazko Yayınları, 100 lira.

Bu 'tesbih şiir' örneğinde genellikle eylemlere yer verilmemiş. Gerekli oldukları yerde de, ya mastar biçiminde kullanılmış ya da kök.

«Parti marti demokrasi seçim meçim
yemin şeref meref namus breh breh
Bakan koltuk moltuk tesbih seçde
Din min para daha uludur Tanrıdan» (s.75)

Örneklemeye çalıştığ,mız bu biçimsel özellikler, anladığımca, amaç değil yer yer baş vurulan etkin bir araçtır.

Buruk buruk güldüren, düşündükçe acı veren ince bir iğneleme var bu şiirlerde. Ali Yüce şiirinin genel bir özelliği bu. Bu güleç yergi, iyice kaynaştırılmış, yedirilmiş şiire.

Ali Yüce, sancılı bir halk çağının şiirini yazıyor. İçinden geldiği, görüp gözlediği insanların acılarını, özlemlerini, öfkelerini dile getirmeğe çalışıyor. Bunu hem bir borç, hem de ozanlığın, aydın olmanın bir gereği sayıyor..

«Kuşlardan göre göre/Kullarınız da öğrenmiş uçmayı/Sonra en dalgın zincir/Kölenin zincirleridir efendim/Hem dalgın hem yumuşak/Otuz iki dişimi çekseniz de/Gene yerim zincirimi/Hangi çağlıyız efendim.» (s.8)

Çağının bilincinde, ayırımında olan bir ozanımız. Anadolu insanının dramını örneklerken, değişimini de dile getiriyor:

«Daha neler efendim
Bunu da mı görecektik
Anadolu'da bir alıç ağacı
Mayın döşenmiş tomurcuklarına
De hadi gelin erkekseniz
Eskisi gibi çöğdüre çöğdüre
İşeyin gölgesine» (s.8)

Ali Yüce, alın teri, el emeğiyle yaşayanların, sürekli verip, istemeyi bilmeyenlerin ozanı. Onların diyemediklerini, onların söyleyemediklerini söylüyor. Bitmemiş bir sözün şiirini yazıyor. O nedenle öfkesi baldan tatlı:

«Halk ölümüyle ölmüş/Öfkeye batmış yüzü/Dargın solgun yağız/Ağızsız bir dil/ Dilsiz bir ağız/Daha bitmemiş sözü» (s.6)

Adı büğüye çıkmış ya da çıkarılmış nice ozan eskileri, otları şiirleştirirken o, -kanayan bir yürekle- insanlığın acısını şiirleştirmeğe çabalıyor:

«Dünyaya geldim geleli
Her pazarda satıldım
Her meydanda astılar beni» (s.12)

O, insanların barış içinde, insan onuruna yakışır bir biçimde, sözgüsüz, sömürüsüz, kardeşçe yaşamalarından yana. Çağdaş bir Antıgone duyarlığıyla, sevgiyi çoğaltıp, kardeşçe paylaştırmak çabasında:

«Kim bilmez yim/Yar yoluna sevgi döşemeyi/Dünyayı bir uçtan bir uca/Kim istemez barış yeşertmeyi» (s.13)

Günümüzün ağzı pipolu bir çok yalancı tanığına karşılık, çağının onurlu tanıklığını yapıyor, şiirleriyle gerçeğin kabuğunu kırmaya çalışıyor:

«Yalan söylemiyor şiir
Kabuğunu kırıyor gerçeğin»

Ali Yüce, gelişimin, değişimin tarihini iyi bildiği için, geleceğe, geleceğin güzelliğine inanır bütün içtenliğiyle:

«Yeryüzündeki
Bütün horozları vursa da
Gecenin kör tüfekleri
Gene sabah olacaktır» (s.21)

Anamalcı toplumlarda, bütün değerler gibi sanat ürünleri de bir 'meta' olarak nitelenir. Doğal olarak sanatçıdan, piyasa ekonomisinin istemlerine uygun romanlar, öyküler, şiirler üretmesini isterler. ÜLKEM ÜLKEM GÜZEL ÜLKEM şiirinin bir yerinde bu gerçeğin altını çiziyor:

«Boyundan utan Ali Yüce
Kafdağına çıkamazsın sen
Netsen neylesen olmaz işte
Küstürme emek bacını
Buruşmasın halk bayrağın
Ne derse desin sanat tüccarı» (s. 28)

Ali Yüce'nin şiiri, bir çok genç ozanın yaşlanmış şiirine karşılık oldukça genç. Çatlayıp köpüren çavlanlar gibi. Çoğu şiirleri Yunus insancıllığı, Nasrettin Hoca güleçliği ve Karacaoğlan duyarlığı taşır. KARACAOĞLAN'IN KARASI'nda çok güzel şiirler var:

«Kerem desen Aslı desen
Yunus ile alıç yesen
Emzirmez ki anan seni
Memesinde süt ölüsü» (s. 40)

BAHAR - KARŞI BAHAR adlı şiirinde ise şöyle diyor:

«Siz mi suyu yıkarsınız/Yoksa su mu sizi / Nehir gibi akan kızlar»

Bugünü sağlıklı bir biçimde algılayıp, anlayabilmek için dünü doğru değerlendirmek gerekir. DERSİMİZ TARİH adlı şiirinde bunu örneklemeye çalışıyor :

«Dedemi arıyorum dedemi
Savaşta şehit barışta köle
Tarlanızda ırgat
Cephede Mehmet dedemi» (s. 59)

Egemenlerin buyruğuna giren ozanların kulağı çınlasın diye, gerçek ozanların kimliğini sunuyor bize:

«Ben ozan milleti/Kanlı el öpmedim hiç/Yemedim bir lokma kirli ekmek/Bir damla eğri su içmedim/................/Güldüm bütün yüzlerde/Bütün gözlerde ağladım/Yaramdır bütün yaralar.» (s.61)

Ali Yüce, öğretmenliğin çilesini çekmiş bir ozanımız. Nice kıyımlara, sürgünlere tanık olmuş. Sevgisiz sevmelerin, köksüz birlikteliklerin yıkılıp gittiklerini görmüş. Yolsuz, geçitsiz dağ başlarında karların çözülüşünü bekleyenlerin acısını duymuş yüreğinde:

«Gücüm yetse de anlatabilsem/
Niçin karatahtaya gömüldü

Anadolu'da bir öğretmen
Yüreğim dilim dilim sevgi
Yaş içinde cebir denklemleri» (s.57)

Sokrates'ten buyana, doğruları söylediği, gerçekleri öğrettiği için çok kıyımlar gördü öğretmenler. Baldıran ağusundan daha yoğun acılar duydu. Yine de çoğalıp büyüdü Sokrates inançları:

«İçimiz bir ışık bir ışık/Aman bir görsen öğretmenim/Bir sıcak bir sıcak yüreğimiz.» (s.58)

Ölümü köpüklü bir dağ suyu içer gibi içip, cellatlardan yüce duralı beri o bilge öğretmen, sevgi bayrağı daha bir çoşkuyla dalgalanır olmuş.

«Çınlıyor toprağın kulakları
Ellerimiz buğdaya değdikçe
Öyle büyüyor ki
Halkımın elindeki ekmek
İnsan insanı sevdikçe
Sevgi geldin öğretmenim» (s. 58)

Bir noktaya değinmeden geçemiyeceğim. Girişte biçimsel özelliklerine değindiğim POLİKLİNİK şiirinin bitiminde, ister gel îster gelme doktor beğim/ben ölmeye alışmışım» diyor. Bunu yadırganım.

Beni bağışlasın Ali Yüce, bildiğim değin, onulmaz acılardan bal ağdıran bir halktır Anadolu halkı. Binlerce yıllık kıyıma, kırıma yiğitçe direnmiş, darağaçlarını utandırmıştır. Kocası asılan kadınlar, kırk canlı oğlanlar doğurmuştur. Yaşama vurgun insanlardır onlar. Burun buruna yaşadığı ölümü güzelleştirmeğe, sevecen kılmaya çalışmıştır. Ne var ki onu yeğlememiştir. Onca yoksulluğa, acıya direnmesi de yaşama tutkun oluşundan gelmektedir. Bütün ölümlere içleri yanmış, göğnemiştir. O nedenle halk şiirimiz bir yanıyla ağıtlar şiiridir.

Onca süre damarlara kan, memelere süt, kör güvercinlere barış taşıyan; bir kara somunu yirmi kişiyle paylaşan, Yemen çöllerinde ot yiyerek ve allah allah diyerek çağları delen sesiyle:

«dördüncü top taburundan Bekir Çavuş/İniş yokuş kağnı eşek yaya/ kalkıp ta buralara gelmiş.../uzanmış... oturmuş... çömelmiş...» olağanüstü bir direnişten sonra:

«İster gel ster gelme doktor beğim/ben ölmeye alışmışım» diyor.

Bu duygusal küskünlüğü anlıyamadım. Ayrıca bu boyun eğiş, insan doğasına, Ali Yüce şiirinde gözlediğim insanın tükenmezliğine, öfkeli direncine de ters düşmektedir.

Sözün özü:

Ali Yüce, toplumsal çelişkileri, çarpıklıkları şiirleştirerek geçmişten geleceğe köprü kurmaya çalışıyor. Düşünmeğe, yol aramaya çağırıyor okuyucuyu. Geneldeki gerçekleri vurgulamak için, güncel yaşamımızdan çarpıcı kesitler sunuyor. Hoca Nasrettin güleçliğiyle halk şiirimizle, çağdaş şiiri yoğurup yepyeni ve özgün şiirler kuruyor.

Bize göre Ali Yüce şiiri, Türk şiirinin yüzaklarından biri. Döne döne okunacak bir kitap Halk Çağı.

SANAT OLAYLARI

— Batı Karadeniz Ekspres Gazetesi'nin, 15 günde bir yayınlanmakta olan ücretsiz sanat eki EKİN, 5 Aralık 1983 tarihinde yayınlanacak 25 ve 26. birleşik sayılarıyla birinci yılını tamamlayacak. EKİN, Ocak 1984 tarihinden sonra da aylık dergiye dönüşerek, işlevini sürdürecek. Ayrıca, yeni yılda yayınlanacak sayılara ek olarak, EKİN ŞİİR SEÇKİSİ/83 adıyla bir seçki sunulacak.

— Ozan Hasan Hüseyin için İstanbul'da dünya ölçüsünde resim sergisi düzenlenecek. 15 Şubat - 10 Mart 1984 tarihleri arasında Pangaltı Güzel Sanatlar Galerisi'nde düzenlenecek sergi için, İstanbul'dan katılacak sanatçılar (Pangaltı Güzel Sanatlar Galerisi'ne), İzmir'den katılacak sanatçılar (İzmir Barosu Avukatlarından Enis Dinçeroğlu'nun yazıhanesine - Tel. : 142346) Ankara'dan katılacaklar da Evrensel Galeri'ye eserlerini teslim edebilirler. Diğer illerden katılan sanatçılar yine Pangaltı Güzel Sanatlar Galerisi'ne eserlerini gönderecekler. Sergiye katılacak sanatçıların listesi, Somut Gazetesi'nde yayınlanacak.

— Haftalık Somut Gazetesi'nin bir süre önce başlattığı «Ozanımıza Sahip Çıkalım» kampanyası genişleyerek sürüyor. Hasan Hüseyin'in bakım masraflarına katkıda bulunmak isteyenler için açılan banka hesap numarası şöyle : «Türkiye İş Bankası Cağaloğlu Şubesi 2188 nolu hesap.»

— Her türlü kitap, dergi ve yayınların sergileneceği «Kitap Fuarı», bu yıl 26 Kasım - 4 Aralık tarihleri arasında açılacak. Fuar süresince ünlü yazarlar kitaplarını imzalayacaklar. İlk olarak geçen yıl açılan Kitap Fuarını 62 bin kişi gezmiş, 43 bin 400 kişi kitap satın almıştı. Ziyaretçilerin yüzde 72'sini 30 yaşın altında ve yüzde 80'inin de lise ve yüksek okul mezunlarının oluşturduğu belirlenmiştir.

— Kuzgun Acar'ın heykel eskizleri ve desen çalışmaları sergisi, Galata Galerisi'nde sergilenmeye başladı. 4 Şubat 1976 tarihinde yitirdiğimiz heykeltraş Kuzgun Acar'ın heykel eskizleri ve resim çalışmalarından oluşan sergi, 26 Kasım tarihine kadar gezilebilecek.

— İstanbul Avusturya Başkonsolosluğu Kültür Müdürlüğü ile İzmir Resim ve Heykel Müzesi Müdürlüğü'nün ortaklaşa düzenlediği «Ernest Degasperi Resim Sergisi» 15 Kasım'da açıldı. Ziyaretçiler, İzmir Resim ve Heykel Müzesinde açılan sergiyi 30 Kasım gününe kadar gezebilecekler.

— İş Bankası Sanat Galerisi'nde «72'lilerden bir sergi» adlı resim sergisi açıldı. Feriha Tuğran Baş, Fethiye Özyurt, Çeçen Gülşeren, Lale Dağlı, Temel Kuran, Reyhan Abacıoğlu, İçman Sevgi, Tekçe Akdur ve Zümrüt Özmen'in yapıtlarının yer aldığı sergi 25 Kasım'da sona erecek.

— Füzen Sanat Galerisi'nde Aysel Bizsel Çırpanlı'ya ait resim sergisi 30 Kasım'a kadar sürecek.

— Türk Amerikan Derneği'nde açılan Buca Eğitim Fakültesi Resim Bölümü Öğretim görevlilerinden Yaşar Sami Gökgöz'ün heykel sergisi 26 Kasım'da sona erecek. Gökgöz, Kültür Bakanlığı Heykel Başarı Ödülünü de kazanmıştı.

— Nevzat Üstün öykü ödülü bu yıl İnci Aral'ın «Kıran Resimleri» adlı kitabına verildi. Feryal Zeynep Balçılar'ın «Yine bir Gülnihal» adlı yayınlanmamış yapıtı ile Celal Özcan'ın «Düğüncüler» adlı kitabı Başarı Ödülüne değer görüldü. Yarışmaya 36 yapıt katılmıştı. Nevzat Üstün ödülü, yönetmelik gereği önümüzdeki yıl şiir dalında, 1985'de ise, yine öykü dalında verilecek.

SANAT OLAYLARI

— Bursa'lı sokak ressamları çoban ressam Süleyman Şahin, ozan ressam Muzaffer Genç, diğer sanatçı arkadaşları iel Eğitim Fakültesi Sanat Galerisi'nde bir sergi açtılar. Sergide 50'den fazla eser yer alıyor.

— Arko Sanat Galerii'nde Birim Bozok'un resim sergisi, 26 Kasım akşamına kadar izlenebilir.

— Kemalpaşa İmam Hatip Lisesi salonunda, 24 Kasım Öğretmenler Günü nedeniyle düzenlenecek törenlerde, Mehmet Serçemeli'nin 17 şiiri sergilenecek. Serçemeli'nin şiirlerini, resim öğretmenlerinden Ali Sevimli desen çalışmalarıyla karikatürize edecek.

— İzmir Devlet Opera ve Balesi, Gien Carlo Menotti'nin «Telefon» ve Arthur Sulli-van'ın «İki Kişiye Bir Oda» adlarını taşıyan birer perdelik komik operalarını her Pazartesi saat 20.30'da sahneleniyor.

— Fransız Kültür Merkezi'nde «Kitap Resimleri» Sergisi başladı. 1932-1973 yılları arasında yayınlanan resimli Fransız kitaplarından örnekleri içeren sergi, 30 Kasım akşamına değin görülebilir.

— Vakko'nun Kordon'daki sanat galerisinde, Tülay Tura Börtecene'nin «Yüzler» adlı resim sergisi sürüyor.

— İzmir Devlet Tiyatrosu'nda Ahmet Kutsi Tecer'in «Köşebaşı» adlı oyunu sergileniyor. Yönetmenliğini Fikret Tartan'ın yaptığı oyun, Pazartesi günleri dışında her akşam izlenebilir.

— Ankara Halk Tiyatrosu Erhan Bener'in «Bürokratlar» adlı oyununu sergilemeyi sürdürüyor. Müzikli güldürü niteliğindeki oyunun yönetmeni Orhan Erdinç.

— Ankara Sanat Tiyatrosu'nda Lilian Hermann'ın anılarından Bilgesu Erenus tarafından oyunlaştırılan «Güneyli Bayan» Pazartesi dışında her akşam izlenebiliyor. Işık Yenersu ve Rutkay Aziz'in rol aldıkları iki kişilik oyunu Rutkay Aziz yönetti. AST sahnesinde ayrıca mim sanatçısı Erdinç Dinçer'in gösterileri de her Cuma akşamı saat 18.00'de izlenebilir.

— Sanatevi'nde İsmet Küntay'ın yazdığı, Erol Demiröz'ün sahneye koyduğu «403. Kilometre» ile, Alman yazarı Karl Wittlinger'in «Samanyolu» adlı oyunları sürüyor. Cuma, Cumartesi ve Pazar günleri de «Samanyolu» sergileniyor.

DÜZELTME : Sayfa 27'de Ercan KESAL'ın «Yaşanılmış Günlere Dair» şiirindeki «Mayıs 1973» tarihi «Mayıs 1983» olacaktır.

DÖNEM/Yaşamı Savunan Dergi/Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Nuray A. HANÇER/Yayın Yönetmeni: A. ÖZTÜRK/Yönetim Yeri: 1367 sokak No: 5 Umut Han Kat: 3 D: 308 Basmane — İZMİR/Yazışma Adresı P.K. 105 Konak—İzmir/Tel: 31 85 87/Sürdürüm Koşulları: 1 yıllık 1.500 TL./İlân Koşulları: Kapak tam sayfa 20.000 TL.—İç sayfalar tam 10 000 TL. Yarım 6.000 TL./Banka Hesap No: Nuray A. Hançer adına Osmanlı Bankası Merkez Şube 0650.04648/2 İZMİR
Dizgi - Baskı : Merhaba Matbaası Tel: 147 800 İZMİR.

155

BU SAATTE

Suat TAŞER

Bu saatte
kapım vurulabilir
kurduğum hayalin gördüğüm düşün
hesabı sorulabilir

Arı bal yapar bu saatte
ala tavşan yavrularını emzirir
büyük balıklar küçük balıkların peşinde
güneşe dilini çıkarır
kertenkelenin biri
alçacık bir tepenin başında
onbaşının ya kulağı çınlar ya gözü seğirir
bu saatte

Toprak sancılar içinde
tohum kabuğunu parçalar
dal sürer kök salar
bu saatte

Derin derin denizler
aynasında bulut yüzdürür
kıyısında kayaları kemirir
dalgalanır köpüklenir delirir
bu saatte

Bir adam cıgara yakar
dalmış düşünür bir çocuk
bir kadın aynada kendini arar
dudakları titrer bir kızın
bu saatte

«1952 yılı basımı MERHABA Kitabından.»